

Tallinna Tehnikaülikool
Majandusteaduskond
Ärikorralduse instituut

Kelly Jersman

**VÄLISFINANTSEERINGU KASUTAMINE EESTI
ETTEVÕTETES JA SELLE MÕJU ETTEVÕTETELE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Iivi Maspanov

Tallinn 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Kelly Jersman

Üliõpilase kood: 142804

Üliõpilase e-posti aadress: kelly_jersman@hotmail.com

Juhendaja lektor Iivi Maspanov arvamus:

Töö vastab lõputööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. VÄLISFINANTSEERINGU OLEMUS JA KAJASTAMINE RAAMATUPIDAMISARUANNETES.....	7
1.1. Ettevõtte rahastamise võimalused	7
1.1.1. Laen.....	9
1.1.2. Rent/liising	13
1.1.3. Faktooring	17
1.1.4. Isiklik rahastamine ja toetused	19
1.2. Muudatused raamatupidamisaruannetes.....	21
1.3. Varasemad uuringud seoses välisfinantseeringu kasutamisega	23
2. EMPIIRILINE UURIMUS VÄLISFINANTSEERIMISE KASUTAMISEST EESTI ETTEVÕTETES.....	25
2.1. Uuringu meetoodika ja valim.....	25
2.2. Uuringu tulemused	26
2.2.1. Välisfinantseeringu kasutamise sagedus ja liigid.....	26
2.2.2. Välisfinantseeringu kasutamise/mitte kasutamise põhjused	31
2.2.3. Erinevate välisfinantseeringute olulisus ja kasulikkus ettevõtte arengus	32
2.3. Järeldused ja ettepanekud	34
KOKKUVÕTE	37
VIIDATUD ALLIKAD	40
SUMMARY	42
LISAD.....	44
Lisa 1. Internetipõhine küsimustik	44
Lisa 2. Enim kasutatavad välisfinantseerimisvõimalused	50
Lisa 3. Korrelatsioonanalüüsi arvutused	51

ABSTRAKT

Lõputöö eesmärgiks oli uurida, kui paljud ettevõtted kasutavad välisfinantseerimise võimalusi, milliseid võimalusi kasutatakse ja miks ning kuidas on see ettevõtteid aidanud. Lisaks erinevatele välisfinantseerimise võimalustele, nende omadustele ning kajastamisele raamatupidamisaruannetes, tuuakse välja ka varasemate uuringute tulemused seoses välisfinantseerimise kasutamisega.

Töö käigus koostati internetipõhise küsimustiku abil kvantitatiivne analüüs. Valimisse kuulusid Eesti ettevõtted ning vastajaid oli kokku 75. Analüüsimisel grupeeriti ettevõtted eri tunnuste järgi väiksemateks gruppideks, et leida vastavaid seoseid.

Läbi viidud uuringust selgus, et 43% (n=75) oli neid ettevõtteid, kes olid kasutanud välisfinantseeringu võimalusi vähemalt ühel korral. Valdavalt oli välisfinantseeringu kasutajad mikroettevõtted (78%, n=32) ning kasvufaasis olevad ettevõtted (korrelatsioon 0,041). Kõige kasutatavamad finantseerimise võimalused olid laen ning järelmaks/liising, mida kasutasid vastavalt 59% ning 41% kõigist välisfinantseeringut kasutavatest ettevõtetest. Kõige vähem oli kasutatud faktooringut (19%). Välisfinantseeringut kasutati suures osas põhivara soetamiseks ning ettevõtte laiendamiseks/arendamiseks. 91% välisfinantseeringu kasutajatest väitsid, et välisfinantseeringu võimaluste kasutamine on olnud ettevõttele kasulik.

57% (n=75) ettevõtetest ei ole välisfinantseeringut kasutanud ühelgi korral, mille põhjuseks oli valdavalt see, et tuldi toime ettevõtte siseste rahaliste vahenditega.

Märksõnad: välisfinantseering, laen, liising, faktooring, ettevõtlustoetused, raamatupidamise seadus

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on uute ettevõtete sünd sagedane, kuid seatud eesmärkide saavutamiseks ja ettevõtte arendamiseks vajatakse raha. Sageli aga ei ole raha just siis, kui seda kõige rohkem vaja on ja seda nii ettevõtte algstaadiumis kui ka hilisemal perioodil, mistõttu hakatakse otsima ettevõtte väliseid rahastamise võimalusi. Autori arvates on informatsioon Eesti ettevõtluse rahastamise kohta napp ning vajaks värskemaid uuringuid. Tänapäeval julgustatakse noori alustama enda ettevõttega, kuid vähe räägitakse sellest, kuidas leida ettevõtte alustamiseks raha. Väline finantseerimine annab võimalusi ettevõtetel areneda ja eesmärke saavutada. Alustavatele ettevõtjatele võiks laialdasemalt tutvustada erinevaid rahastamise võimalusi ning näidata, et alati ei pea üksnes isikliku ressursiga hakkama saama, vaid on olemas mitmeid abistavaid võimalusi. Autori teema valiku põhjenduseks on teema aktuaalsus ning ühiskonnale vajalikkus.

Töö koosneb kahest osast. Esimese peatüki eesmärk on kirjeldada erinevaid välisfinantseerimise võimalusi, tuua välja nende omadusi ning kajastamist raamatupidamisaruannetes. Antud osas on kolm alajaotist. Esimeses alajaotises käsitletakse välisfinantseerimise võimalusi ning tutvustatakse järgmisi finantseerimisallikaid: laen, rent/liising, faktooring, erinevad toetused. Teoreetilise osa teises alajaotises tuuakse välja viimased muudatused raamatupidamisaruannetes. Kolmandas alajaotises kirjeldatakse varasemate uuringute tulemusi seoses välisfinantseerimisvõimaluste kasutamisega.

Empiiriline osa jaguneb kolmeks alajaotiseks. Eesmärk on anda ülevaade, millised Eesti ettevõtted kasutavad välisfinantseerimise võimalusi. Empiirilise osa esimeses alajaotises kirjeldatakse meetodikat ja valimit, teises analüüsitakse tulemusi ning kolmandas tuuakse välja autoripoolsed järeldused ning ettepanekud. Lisaks uuritakse, millised välisfinantseerimise võimalusi kasutatakse ettevõtetes kõige enam, miks neid kasutatakse ning kuidas on need ettevõtteid aidanud.

Töö käigus püstitatakse järgmised hüpoteesid:

Hüpotees 1: Ligi pooled küsitletud ettevõtetest kasutavad välisfinantseeringuid.

Hüpotees 2: Välisfinantseeringuid kasutatakse kõige enam ettevõtte loomisfaasis.

Hüpotees 3: Kõige olulisem välisfinantseerimise võimalus ettevõtete jaoks on laenu kasutamine.

Uurimismeetodiks oli internetipõhine küsimustik, mis oli suunatud Eesti ettevõtetele. Ettevõtteid valiti juhuvalimi abil, kasutati erinevaid ettevõtete nimekirju, nt Usaldusväärsete Ettevõtete nimekiri. Küsimustik saadeti välja interneti vahendusel (e-posti teel) 800 Eesti ettevõttele. Lisaks kasutati küsimustiku levitamiseks ka suhtlusportaali Facebook. Vastuseid saadi 75 ettevõttelt. Tulemusi analüüsiti programmis Microsoft Excel, IBM SPSS Statistics ning abiks oli ka programm Google Docs. Analüüsis grupeeriti vastanud esmalt selle järgi, kas oli välisfinantseerimise võimalusi kasutatud või mitte. Välisfinantseeringut mitte kasutanud ettevõtete puhul koostati eraldi analüüs, milles uuriti, miks nad seda kasutanud ei ole. Välisfinantseeringut vähemalt ühel korral kasutanud ettevõtted jaotati ettevõtte suuruse, tegevusala ning ettevõtlusfaasi alusel omakorda väiksemateks gruppideks. See oli vajalik tulemuste paremaks analüüsiks ning seoste välja toomiseks.

Autor tänab kõiki töö valmimisele kaasa aidanud inimesi ning ettevõtteid.

1. VÄLISFINANTSEERINGU OLEMUS JA KAJASTAMINE RAAMATUPIDAMISARUANNETES

1.1. Ettevõtte rahastamise võimalused

Finantseerimiseks nimetatakse rahastamistegevust, mis on vajalik investeringute tegemiseks. Ettevõtluse finantseerimiseks kasutatakse kas ettevõttesiseseid või –väliseid rahastamisallikaid. Ettevõttesisesteks rahastamisallikad on ettevõtte siseselt tekkinud rahalised vahendid. Ettevõtteväliste rahastamisallikate puhul tuleb finantseerimine väljastpoolt ettevõtet, näiteks võlausaldajate, toetuste või laenude näol. (Ettevõtluse rahastamine ... 2016) Juta Tikk selgitab oma väljaandes "Fintantsarvestus" lühiajalisi kohustisi kui kohustisi, mida loodetakse hüvitada kas ühe aasta või majandusüksuse ühe tegevustsükli jooksul, sõltuvalt sellest, kumb on pikem. Pikaajalised kohustised on kõik need, mis ei ole lühiajalised kohustised. (Tikk 2016)

Ettevõtete finantseerimist pakuvad nii suured kommertspangad kui ka väiksemad finantsinspeksiooni tegevusloaga krediidiandjad ja liisingufirmad (Finantseerimise kaasamine 2016). Ettevõtlussektori rahastamine sõltub nii ettevõtete soovidest ja kui ka tegelikest rahastamise võimalustest ning hinnast ehk intressidest, mida selle eest tuleb maksta. (Kangur *et al* 1999) Välisfinantseerimise põhilisteks vormideks on lühiajalised ja pikaajalised pangalaenud, kaubakrediit, liising, faktooring ning finantseerimine võlakirjade abil. Igal välisfinantseerimisvormil on omad eelised ja puudused ning enne valiku tegemist tuleb ettevõttel põhjalikult kaalutleda, võttes arvesse oma vajadusi ja eelistusi, finantsseisundit ning kasvuperspektiivi. (Gallagher 2009)

Vaatamata sellele, et finantsturul eksisteerib mitmesuguseid ettevõtte välisfinantseerimise võimalusi, on ettevõtlust alustada üsna keeruline ja tegevust alustavate ettevõtete välisfinantseerimise kättesaamise tõenäosus madal. Seda põhjustab alustavate ettevõtete riskantsus finantsinstitutsioonide jaoks. Alustavad ettevõtted peavad välisfinantseeringu kaasamiseks koostama detailse äriplaani, kuigi sageli sellest ei piisa. Seetõttu on enamik uusi ettevõtteid rahastatud n-ö mitteformaalselt, kaasates isiklikku ressursi

ja täiendavaid investeeringuid ettevõtja sõpradelt ja perelt. (Meginnson *et al.* 2008) Ettevõtte finantsvajadus ei teki ainult ettevõtluusega alustamisel, vaid võib tekkida ka siis, kui ettevõtte vajab tegevuse laiendamiseks või arendamiseks raha (Finantseerimise kaasamine 2016).

Ettevõtte finantseerimist tuleb, nagu igat teist tehingut, kajastada ettevõtte raamatupidamises. Raamatupidamine on majandusarvestuse osa, mis annab ülevaate ja mõõdab ettevõtte majandustegevust. (Otsus-Carpenter 2016) Kajastamine on protsess, mille käigus lisatakse finantsaruannetesse objekt, mis vastab vara, kohustise, tulu või kulu mõistele. Peab olema tõenäoline, et objektist tulenevalt ettevõtte tulevane majanduslik kasu suureneb või väheneb ning objektil on soetusmaksumus või väärtus, mida saab usaldusväärsetl mõõta. Finantsaruannete eesmärk on anda ettevõtte finantsseisundi kohta infot, mida aruande kasutajad saaksid oma majandusotsuste tegemisel kasutada. Finantsaruanded näitavad ka juhtkonna juhtimistegevuse tulemuslikkust – juhtkonna aruandekohustust talle usaldatud ressursside haldamise suhtes. (International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities 2015) Raamatupidamisaruanded peegeldavad ettevõtte vara, kohustisi ja omakapitali ning finantsseisundit. Laenuandjatele on oluline ettevõtete tagasimaksevõime, usaldusväärsus ja stabiilsus. Ettevõtte peab olema maksevõimeline mitte ainult hetkeseisus, vaid pikemas perspektiivis. (Otsus-Carpenter 2016) Kohustis on ettevõtte eksisteeriv kohustus, mis on tulenenud minevikus toimunud sündmustest ja millest vabanemine vähendab ettevõtte majanduslikku kasu sisaldavaid ressursse. Enamasti on selleks raha, aga tasuda võib ka kaubaga või kohustus tasaarveldada nõudega. (IFRS for SMEs 2015) Kohustis on seadusest või kokkuleppes tulenev kohustus teise poole suhtes (J. Alver, L. Alver 2017).

Krediidiandjatel kajastub teiste ettevõtete finantseerimine aktiva poolel nõuetena. Krediidivõtjatel kajastub finantseerimine passiva poolel kohustisena. Kohustisi, mille vastu on antud tagatis, peavad väike- ja mikroettevõtted kajastama majandusaastaaruande lisades. (Raamatupidamise seadus) Rahavoogude aruandes kajastuvad finantseerimised finantseerimistegevuse all (sh raha laekumised ja väljamaksed laenude, rendi ja muude lühi- ja pikaajaliste kohustiste väljastamisest/saamisest). Finantskohustise kajastamine lõpetatakse ainult siis, kui see kustutatakse ehk kui lepingus sätestatud kohustus on täidetud, lõpetatud või aegunud. (IFRS for SMEs 2015)

Järgnevalt on välja toodud erinevaid välisfinantseerimise võimalusi, nende omadusi ning nendega kaasnevaid kohustusi. Lisaks on iga finantseerimisvõimaluse puhul on välja toodud nende kajastamine raamatupidamisaruannetes.

1.1.1. Laen

Eestis oli laenamine aastaid tagasi üsna kulukas rahastamise võimalus. Laenud Eesti pangandussektorist olid suhteliselt kallid rahastamisinstrumendid, kusjuures eriti kallid olid lühiajalised laenud. (Kangur *et al* 1999) Laenud jagunevad lühiajalisteks ning pikaajalisteks laenudeks. Lühiajaliste laenude alla kuuluvad need laenud, mis makstakse tagasi ühe aasta jooksul. Pikaajalised laenud tagastatakse mitmete aastate jooksul. (Ettevõtluse rahastamine ... 2016)

Laenu võtmisel/väljastamisel sõlmitakse laenuleping laenuandja ja laenusaaja vahel. Laenulepingu korral on tegemist raha tegeliku liikumisega, st laenuvõtja arvelduskontole kantakse kokkulepitud summa. Laenude võtmisel tuleb arvestada intresside tasumise, laenu tagastamise, lepingu sõlmimise kuluga, notaritasudega tagatise seadmisel ning riigilõivude tasumisega. (Finantseerimise kaasamine 2016) Intress on rahasumma, mida tasutakse või saadakse raha kasutamise eest (J. Alver, L. Alver 2017). Laenude kasutamise eest makstava intressimäära määravad krediidiandjad vastavalt riskitasemele. Kui ettevõttele laenu andmine on keskmisest suurema riskiga, siis määratakse kõrgem intress. Sageli on vaja ettevõttena laenamisel tagada laen kinnisvaraga. Tagatiseks antud kinnisvara saab laenuandja müüa, juhul, kui laenu ei tagastata nõetekohaselt. Sel viisil on laenuandjal võimalus laenatud raha tagasi saada. (Gowthrope 2003)

Laenude puhul tuleb arvestada raha ajaväärtuse kontseptsiooniga. See tähendab, et täna saadud rahasumma väärtus on suurem kui sama suure rahasumma väärtus mingi aja möödudes. (J. Alver, L. Alver 2017) Lühi- ja pikaajalised võlakohustised kajastatakse bilansis üldjuhul korrigeeritud soetusmaksumuses. Korrigeeritud soetusmaksumus on finantsvara või finantskohustise algne soetusmaksumus, mida on vajadusel korrigeeritud kas põhiosa tagasimaksete, laenude tehingukulutuste või väärtuse languse/ võimalike allahindlustega. Lühiajaliste laenude puhul kajastatakse intress iga kuu. Laenu võttes debiteeritakse pangakontot ning krediteeritakse lühiajalisi laenukohustisi. Igakuiselt intressi arvestades debiteeritakse intressikulu ning krediteeritakse intressivõlga. Intressi ning põhisumma tasumisel krediteeritakse intressivõlga ning lühiajalisi laenukohustisi ning debiteeritakse pangakontot. (Tikk 2016)

Pikaajaliste laenukohustiste tasumiseks on mitu võimalust: tasumine annuitedina, tasumine maksetähtjal ja intressi tasumine perioodiliselt, tasumine ositimaksetena ja intressi tasumine perioodiliselt (Tikk 2016).

Näide 1 (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel): Oletades, et ettevõtte võttis 01.01.20x1. laenu neljaks aastaks 60 000 eurot intressimääraga 10% aastas. Laen tagastatakse annuitedmaksetena. Pikaajalise kohustise tasumisel annuitedina, tuleb arvestada raha ajaväärtuse kontseptsiooniga ning leida annuitedi nüüdisväärtus. Laenu tagasimakse summa, arvestades raha ajaväärtuse kontseptsiooni, on 18 928 eurot iga aasta lõpul. Maksegraafik on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Maksegraafik laenule 60 000 eurot, intressimääraga 10% (eurodes), perioodiga 4 aastat

Maksekuupäev	Igakuine makse	Intress	Põhiosa	Laenujääk
1.01.20x1	-	-	-	60 000
31.12.20x1	18 928	6000	12 928	47 072
31.12.20x2	18 928	4707	14 221	32 851
31.12.20x3	18 928	3285	15 643	17 208
31.12.20x4	18 928	1721	17207	0
Kokku	75 712	15 713	59 999	

Allikas: (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel)

Raamatupidamises kajastatakse laenude saamist laenuvõtja poolel kohustisena. Bilansis aktiva poolel ettevõtte raha suureneb ning passiva poolel suurenevad laenukohustised. (Needles *et al*) Laenuvõtja kajastab laenuvõtmist ja tasumist raamatupidamises järgmiselt (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel)

Laenu võtmine 01.01.20x1

D: Pangakonto 60 000

K: Lühiajalised kohustised 12 928

K: Pikaajalised kohustised 47 072

Laenumakse tasumine ning kohustuste periodiseerimine 31.12.20x1

D: Intressikulu 6000

D: Lühiajalised kohustised 12 928

K: Pangakonto 18 928

D: Pikaajalised kohustised 14 221

K: Lühiajalised kohustised 14 221

Järgnevate aastate laenumaksed kajastatakse analoogselt esimesele maksele.

Laenuandja kajastab laenumaksete tasumisel raha laekumist deebetisse ning kreditisse nõuete vähenemist ning intressitulu tekkimist (Otsus-Carpenter 2016).

Laenu väljastamine 01.01.20x1:

D: Pikaajaline nõue 60 000

K: Pangakonto 60 000

Laenumakse laekumine 31.12.20x1

D: Raha 18 928

K: Intressitulu 6000

K: Pikaajaline nõue 12 928

Näide 2 (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel): Oletades, et ettevõtte laenab 01.07.20x1 60 000 eurot intressimääraga 10% ning perioodiga neli aastat. Laen tagastatakse maksetähtajal ja intress perioodiliselt. Sellisel juhul toimub intresside tasumine maksetähtajal ja aruandeaasta perioodi lõpul. Kanded laenuvõtja raamatupidamises on järgmised:

Laenu saamine 01.07.20x1

D: Pangakonto 60 000

K: Pikaajalised laenukohustised 60 000

Intresside kajastamine 31.12.20x1

D: Intressikulu 3000

K: Intressivõlg 3000

Intressi tasumine 30.06.20x2

D: Intressivõlg 3000

K: Intressikulu 3000

K: Pangakonto 600

Intressi kajastamine ja kohustise periodiseerimine 31.12.20x4

D: Intressikulu 3000

K: Intressivõlg 3000

D: Pikaajalised laenukohustised 60 000

K: Lühiajalised laenukohustised 60 000

Laenu tagastamine 30.06.20x5

D: Intressivõlg 3000

D: Intressikulu 6000

D: Lühiajalised laenukohustised 60 000

K: Pangakonto 66 000

Finantsasutus debiteerib intresside kajastamisel intresside viitlaekumiste kontot ning krediteerib intressitulu kontot, intresside tasumisel laenuvõtja poolt vastavalt debiteeritakse

pangakontot ning krediteeritakse intresside viitlaekumiste ning intressitulu kontot. Antud näite põhjal 20x4 aasta lõpul kannab laenuandja pikaajalise nõude lühiajaliseks. (Tikk 2016)

Viimaseks võimaluseks on laenu tasumine ositimaksetena ja intressi tasumine perioodiliselt. Näide 3 (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel): Võttes aluseks sarnaselt eeltoodud näidetele laenusummaks 60 000 eurot, intress 10% aastas, kuid perioodiks 3 aastat. Laen võeti kuupäeval 01.01.20x1. Laenu põhisumma tasutakse ositimaksetena, iga aasta lõpul 20 000 eurot. Intressiarvutus on laenujäägilt. Raamatupidamiskanded laenuvõtjal on järgmised:

Laenu saamine 01.01.20x1

D: Pangakonto 60 000

K: Lühiajaline kohustus 20 000

K: Pikaajaline kohustus 40 000

Laenu tasumine 31.12.20x1

D: Intressikulu 6000

D: Lühiajaline laenukohustus 20 000

K: Pangakonto 26 000

D: Pikaajaline laenukohustus 20 000

K: Lühiajaline laenukohustus 20 000

Järgnevatel aastatel toimub laenu tasumise arvestus analoogselt esimesele aastale. Iga majandusaasta lõpul toimub pikaajalise kohustise üleviimine lühiajaliseks. Laenuandja kajastab laenumaksete tasumisel kohustiste asemel igaaastaselt nii pikaajalisi kui ka lühiajalisi nõudeid, pangakonto debiteerimist ning intressitulu konto krediteerimist. (Tikk 2016)

Aruandeaasta lisades kajastatakse informatsioon laenude väljastamise või saamisega seotud osapooltega tehtud tehingute kohta. Korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavate finantsinstrumentide (nt nõuded, kohustused) kohta avalikustatakse aastaaruande lisades summad, maksetähtajad, sisemised intressimäärad (ja lepingulised intressimäärad, juhul, kui need erinevad oluliselt sisemistest intressimääradest), alusvaluutad, muud olulised tingimused (nt kohustuste puhul nende tagatiseks panditud varade bilansiline maksumus). Õiglase väärtuse meetodil kajastatavate finantsinstrumentide kohta avalikustatakse aastaaruande lisades lühi- ja pikaajaliste finantsinvesteeringute bilansiline väärtus perioodi alguses ja lõpus, õiglase väärtuse mõõtmise alus, õiglase väärtuse mõõtmiseks kasutatud intressimäärad või diskontomäärad (juhul kui kasutati mõõtmistehnikat). Soetusmaksumuse meetodil kajastatavate investeeringute kohta avalikustatakse nende bilansiline väärtus perioodi alguses ja lõpus. (Raamatupidamise Toimkonna juhend nr 15)

Juhul kui ettevõtte on bilansikuupäeva seisuga rikkunud laenukohustuse tingimusi, avalikustatakse aastaaruande lisades rikkumise asjaolud ja laenukohustuse bilansiline maksumus. (*Ibid.*)

Laenu eelis on, et juhul, kui laen on tagatisega, siis jääb tagatis ettevõtte omandisse, see üksnes panditakse või koormatakse hüpoteegiga. Laenusmma kasutamine ei ole laenuandja poolt ette määratud ning ettevõtte saab ise seda suunata sinna, kuhu on vaja. Laenu puuduseks on aga sageli madal tagatise aktsepteerimisväärtus (kinnisvara puhul kuni 70% tagatise turuväärtusest, sõidukite ja seadmete puhul kuni 50%). Samuti peab selleks, et laenu saada, jääma ettevõttele piisavalt likviidseid varasid, mistõttu ei ole võimalik laenu lõpmatult saada. (Finantseerimise kaasamine 2016)

1.1.2. Rent/liising

Peaaegu igasugust vara, mida saab osta, saab ka liisida. Ettevõtted liisivad mitmesugust vara nii lühikeseks kui ka pikaks perioodiks. Igasuguste seadmete ostu puhul on liisingu osatähtsus kõikidest finantseerimisliikidest kõige suurem. (Järve, Veisson 2003) Liising on laenu liik, mille all mõistetakse liisingufirma (finantseerija, investeerija, rendileandja) poolt vallas- või kinnisasjade rentimist, kus rendiobjekti omandiõigus on liisingufirmal ning valdus- ja kasutusõigus rentnikul (Finantseerimise kaasamine 2016). Liisingutehingul on kaks osapoolt: liisinguandja ja -võtja. Liisinguandja on vara omanik, liisinguvõtja aga vara kasutaja. (Järve, Veisson 2003) Liisingut on otstarbekas kasutada kinnisvaraarenduseks, seadmete ja sõidukite soetamiseks jms. Suuremate projektide puhul võiks kasutada laenu ja liisingut korraga. Näiteks rajades tootmiskompleksi, võiks ehituse rajada laenuga, aga seadmed soetada kapitalirendi vahendusel. (Finantseerimise kaasamine 2016.)

Liising jaotatakse otseseks ja kaudseks liisinguks. Otseses liisingus tegutseb toote müüja ise liisinguandjana. Ta sõlmib lepingu liisinguvõtjaga ja viib kauba liisinguvõtja käsutusse. Kaudses liisingus võtavad liisingulepingu sõlmimisest osa algusest peale kolm osapoolt. Liisingufirma ostab toote müüjalt ning annab selle rendile liisinguvõtjale, kes maksab talle liisingumakseid. (Järve, Veisson 2003)

Liisingutehingud saab jagada kolmeks. Üheks neist on järelmaksuga müük, mis on tehing, mille käigus ostja tasub müüjale ostetud kauba või teenuse eest kokkulepitud makseperioodi jooksul, kusjuures kauba/teenuse omandiõigus kantakse ostjale enamasti üle kauba üleandmise, kasutusse andmise või teenuse osutamise momendil, kui ei ole kokku lepitud

teisiti. Järelmaksuga ostu-müügi puhul tuleb käibemaks vara väärtuselt tasuda kohe lepingu sõlmimisel, intresse käibemaksuga ei maksustata. Järelmaksuga ostu-müügi objektiks on Eestis 0%-lise käibemaksuääruga maksustatav vara, näiteks meditsiinitehnika. (Järve, Veisson 2003) Lisaks järelmaksule kuulub liisingu alla veel kapitalirent ning kasutusrent, mille erinevus on toodud tabelis 2.

Tabel 2. Kapitali- ja kasutusrent

Kapitalirent	Kasutusrent
rendilepingu lõppedes läheb vara omandiõigus üle rentnikule	rendilepingu lõppedes läheb vara tagasi rendileandjale
rendimaksetest lähevad rentniku kuludesse ainult intressimaksed	rendimaksed kantakse täies ulatuses rendilevõtja kuludesse
vara on arvel põhivahendina rendilevõtja bilansis	vara on arvel põhivahendina rendileandja bilansis
vara amortisatsiooni arvutab rendilevõtja	vara amortisatsiooni arvutab rendileandja
sarnaneb nii laenatud raha eest kui ka järelmaksuga ostmisele	sarnaneb tavalise rendiga
katkestamatu (enamasti)	katkestatav
liisinguperiood võib olla sama pikk kui on vara kasulik eluiga	
rentnik võib saada võimaluse osta liisinguperioodi lõppedes vara endale soodusostuoptsiooniga	
rendiperiood hõlmab suurema osa vara majanduslikust elueast	

Allikas: (autori koostatud põhinedes järgmistele allikatele: Järve, Veisson 2003; Finantseerimise kaasamine 2016; Needles *et al.*)

Järgnevalt on välja toodud kapitalirendi kajastamine raamatupidamises rentniku poolel. Rendiperioodi alguses võtab rentnik oma finantsseisundi aruandes varade ja kohustistena arvele kapitalirendist tulenevad kasutusõigused ja kohustused renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses rendi jõustumise kuupäeval, kui see on madalam. Rentniku lisakulutused (nt läbirääkimiste ja lepingutasud) lisatakse varana arvele võetavale summale. Rendimaksete miinimumsummad jaotatakse finantskuluks ja kohustise jääkmaksumuse vähendamiseks, kasutades sisemise intressimäära meetodit. Rentnik jaotab finantskulu igale perioodile rendilepingu kehtivuse jooksul nii, et intressimäär oleks igal ajahetkel rendiperioodi jooksul kohustise jääkmaksumuse suhtes sama. Aasta lõpus amortiseerib rentnik kapitalirendi tingimustel renditud vara ning hindab, kas vara väärtus on langenud. (IFRS for SMEs 2015)

Näide (autori koostatud allika Tikk 2016 alusel): 01.01.20x1 renditi 4 aastaks seade, majanduslik eluiga 4 aastat, soetusmaksumuse mahaarvestamine lineaarsel meetodil, arvuti maksumus 3000 eurot, intressimäär 10% rendimaksed 860 eurot aastas ning esimene makse toimub aasta algul. Rendimaksete kogusumma on 3440 eurot.

Rendile võtmine 01.01.20x1

D: Renditud seade 3000
K: Raha 860
K: Pikaajaline rendikohustis 2140

Intresside kajastamine, kohustise periodiseerimine ja seadme amortiseerimine 31.12.20x1

D: Depretsatsioonikulu 750
K: Akumuleeritud kulum 750
D: Intressikulu 214
K: Intressivõlg 214
D: Pikaajaline rendikohustis 646
K: Lühiaajaline rendikohustis 646

Rendimakse tasumine 01.01.20x2

D: Intressivõlg 214
D: Lühiaajaline rendikohustis 646
K: Raha 860

Rendileandja võtab kapitalirendi tingimustel väljarenditud vara oma finantsseisundi aruandes arvele nõudena kapitalirenti tehtud netoinvesteeringu summas. Netoinvesteering on laekuvate rendimaksete miinimumsumma ja rendileandjale jääv garanteerimata lõppväärtus. Finantstulu kajastatakse nii, et rendileandja tulumäär oleks igal ajahetkel kapitalirendi netoinvesteeringu jäägi suhtes sama. Perioodi rendimaksed, välja arvatud teenustega seotud kulutused, jagatakse rendileandja brutoinvesteeringu põhiosa tagasimakseteks ja finantstuluks. (IFRS for SMEs 2015)

Rendile andmine 01.01.20x1

D: Rendinõue 2140
D: Raha 860
K: Renditud seade 3000

Intresside kajastamine 31.12.20x1

D: Laekumata intress 214
K: Intressitulu 214
D: Lühiaajaline rendinõue 646
K: Pikaajaline rendinõue 646

Rendimakse laekumine 01.01.20x2

D: Pangakonto 860

K: Lühiajaline rendikohustus 646

K: Laekumata intress 214

Rendileandjad ja rentnikud avalikustavad aastaaruande lisades kapitalirendinõuete ja -kohustuste suhtes järgmise informatsiooni: summad, maksetähtajad, intressimäärad, alusvaluutad, muud olulised tingimused (nt rendilepingute pikendamise ja väljaostmise võimalused, rendilepingutega kaasnevad piirangud jne). Rentnikud avalikustavad kapitalirendi tingimustel renditud varade bilansilise jääkmaksumuse ning soetused perioodi jooksul varade liikide lõikes (näiteks materiaalne põhivara, kinnisvarainvesteeringud jne). (RTJ15)

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna, välja arvatud juhul, kui mõni muu süstemaatiline meetod peegeldab objektiivsemalt varast tulenevate hüvede ajalist jaotumist või rendileandjale tasutavad maksed on struktureeritud nii, et need kasvavad koos eeldatava üldise inflatsiooniga kompenseerimaks rendileandja kulutuste eeldatavat suurenemist seoses inflatsiooniga. (IFRS for SMEs 2015)

Oletades, et ettevõtte rentis 01.10.20x1 seadme üheks aastaks. Aasta rendimakse on 6000 eurot. Rendimakse tasuti ettemaksena. Rentniku arvestuses on kanded järgmised:

Ettemaksu kajastamine 01.10.20x1

D: Ettemakstud rendikulud 6000

K: Raha 6000

Perioodi kulu korrigeerimine 31.12.20x1

D: Rendikulud 1500

K: Ettemakstud rendikulud 1500

Perioodi kulu korrigeerimine 30.09.20x2

D: Rendikulud 4500

K: Ettemakstud rendikulud 4500

Rendileandja kajastab kasutusrendist saadavat renditulu rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes. Rendileandja kajastab kuluna renditulu teenimisel tekkinud kulutused, kaasa arvatud kulumi. Rendileandja lisab renditava vara bilansilisele maksumusele ka esmased otsekulutused (nt läbirääkimiste, korraldamise käigus tehtud kulutused) ja kajastab need kulutused rendiperioodi jooksul kuluna proportsionaalselt renditulu kajastamisega. (IFRS for SMEs 2015) Eelnevalt toodud näite järgi (lisades, et depretsatsioonikulu on 5000 eurot) oleks kanded rendileandja poolel järgmised:

Ettemaksu kajastamine 01.10.20x1

D: Pangakonto 6000

K: Ettelaekunud renditulud 6000

Perioodi kulu korrigeerimine 31.12.20x1

D: Ettelaekunud renditulud 1500

K: Renditulu 1500

D: Depretsatsioonikulu 1250

K: Akumuleeritud kulum 1250

30.09.20x2

D: Renditulud 4500

K: Ettemakstud rendikulud 4500

D: Depretsatsioonikulu 3750

K: Akumuleeritud kulum 3750

Rendileandjad ja rentnikud avalikustavad kasutusrentide osas aruandeperioodi renditulu (-kulu) kasutusrendilepingutest ning olulised rendilepingutega kaasnevad lisatingimused. Rendileandjad avalikustavad kasutusrendile antud varade bilansilise jääkmaksumuse. (RTJ 15)

Liisingu/rendi eeliseks on see, et maksed tehakse sellest rahakäibest, mis saadakse liisinguobjekti kasutamisest, kusjuures maksustav kasum väheneb iga liisingumaksega. Kasutades liisingut, on väiksem investeerimisrisk ja risk, mis on seotud seadmete moraalse kulumisega. Ka kohustusi on võimalik hajutada, kui liisinguandja sõlmib kindlustuse. Liising annab võimaluse saajaprotsendiliseks finantseerimiseks ning vara saab kasutada paindlikult. Liisingu puhul on kolm suuremat puudust. Esiteks, suureneva inflatsiooni korral ei ole liisinguvõtjal võimalust osta liisinguobjekti liisingu lõppemisel jääkväärtusega ja saada sel moel kasu, vaid osta saab turuhinnaga. Teiseks, kui liisinguobjekt kulub ja ei ole enam nii efektiivne, siis see ei vabasta liisingumaksete maksmisest, need kestavad seni, kuni lepingus kokku lepiti. Kolmandaks, kui vara kuulub liisingufirmale, siis lisakohustuste võtmine ja vara haldamine on tülikas ning kasutusliisingu puhul on oluline see, et lisandub ka käibemaks. (Finantseerimise kaasamine 2016)

1.1.3. Faktooring

Ettevõtjate edu sõltub suuresti nende klientide maksekäitumisest ning konkurentsis püsimise nimel tuleb tihtipeale koostööd teha suurte edasimüüjatega. Sellisest koostöövormist

kasvab suur tulu, kuid sellega kaasnevad ka omad riskid – väga pikad maksetähtajad, mistõttu võib esineda aegu, mil edu võib asendada raskemate perioodidega, sest arve laekumine võib venida rohkem kui kuu pikkuseks. Siinkohal on suureks abiks faktooringu kasutamine. (Faktooring 2016) Faktooring on tehing, mille puhul ettevõtte müüb oma klientide tasumata arved, mille maksetähtaeg ei ole veel saabunud, kolmandale isikule, keda nimetatakse faktoriks (Järve, Veisson 2003). Faktooring ehk ostjate tasumata summade müük on ettevõtte tegevuse finantseerimise viis, mille korral krediitmüügi tulemusena tekkinud nõuded ostjate vastu müüakse või panditakse kolmandale tehinguosalisele – finantsinstitutsioonile (faktorile). See on kiire ja mugav võimalus vajaliku rahavoo genereerimiseks ja summade mittelaekumisest tekkiva riski maandamiseks. (Tikk 2016)

Faktooringu leping kujutab endast nõuete müüki, kusjuures faktooringu lepingu tüüpe on kaks – regressiga ja regressita faktooring. Juhul kui müüjal säilib nõude tagasiostukohustus (regressiõigusega faktooring), tuleb tehingut kajastada kui finantseerimistehingut (nõude tagatisel võetud laenu), mitte kui müüki. Nõuet ei loeta faktooringu tagajärjel müüduks, vaid see jääb bilanssi seni, kuni nõue ise on laekunud või regressiõigus aegunud. (RTJ 3)

Näide (autori koostatud allika RTJ 3 alusel): ettevõtte müüb nimiväärtuses 10 000 euro eest nõudeid maksetähtaegadega kuni 3 kuud liisingufirmale, saades selle eest 9000 eurot. Nõuded olid ettevõtte bilansis kajastatud eelnevalt nende nimiväärtuses.

Müüja faktooringukanne

D: Pangakonto 9000

K: Faktooringukohustus 9000

Nõuete laekumine

D: Intressikulud 100

D: Faktooringukohustus 9 000

D: Pangakonto 900

K: Nõuded 10 000

Regressiõiguseta faktooringu puhul tagasimüügi õigus puudub ning kõik nõudega seotud riskid ja tulud lähevad ka sisuliselt üle müüjalt ostjale. Raamatupidamises kajastatakse sellist tehingut nõude müügina. (RTJ 3) Võttes aluseks eelnevalt toodud näidet, on regressiõiguseta faktooringu kajastamine müüja raamatupidamises järgmine:

D: Pangakonto 9000

D: Kulu 1000

K: Nõuded 10 000

Finantskohustus eemaldatakse bilansist siis, kui see on kas rahuldatud, lõpetatud või aegunud. Finantskohustus on rahuldatud siis, kui see on kas tasutud või lepinguliselt üle antud mõnele teisele osapoolale. Finantskohustus on lõpetatud siis, kui teine osapool on sellest loobunud. Finantskohustus aegub seadusandluses sätestatud tähtaegadel. Finantskohustuse eemaldamisel bilansist kajastatakse kohustuse bilansilise väärtuse ja tema eest makstud tasu vahet kasumiaruandes tulu või kuluna. (RTJ 3)

Faktooringu avansimäär on tavaliselt 80-95% arve summast. Avansi suuruse määramisel on peamisteks teguriteks kliendi usaldusväärsus, deebitoride kvaliteet ja majandusharu, milles klient tegutseb. Erinevalt arvelduslaenu andvatest pankadest ei nõua paljud faktooringule spetsialiseerunud firmad nõude loovutajalt kinnisvaratagatist, vaid piisab sellest, kui tagatiseks jäävad faktooritavad arved. Intressimäär sõltub tehingu valuutast, ettevõtte finantsseisundist ning tehingu riskantsusest, kuid on üldjuhul madalam kui laenude intressimäärad. (Järve, Veisson 2003) Faktooring annab ettevõtetele võimaluse pakkuda klientidele paremaid maksetingimusi, võimaldades neile pikemat maksetähtaega ning suurendada seeläbi käivet (Kaik 2015). Eestis kehtiva krediidiasutuste seaduse järgi ei ole faktooring traditsiooniline pangateenus, seetõttu võivad seda pakkuda peale pankade ja nende tütarettevõtete ka muud finantsasutused, kellel on piisavalt vaba raha või head finantseerimisvõimalused (Tikk 2016).

Faktooringu puhul on puudusi vähe. Peamisteks puudusteks on ettevõtte ostjate privaatsuse vähenemine. Ostjatele ei pruugi meeldida see, et peavad äripartneri asemel tegelema finantsinstitutsioonidega. (*Ibid.*)

Autori arvates on faktooringu kasutamine kõige kasulikum just väiksematele ettevõtetele, kes ei saa oodata raha laekumisega kuni 90 päeva. Lisaks ettevõtetele saavad kasu ka kliendid, omades paremaid maksetingimusi. Faktooringu madal intressimäär vähendab autori arvates ettevõtjate riski ning julgustab seeläbi seda rohkem kasutama.

1.1.4. Isiklik rahastamine ja toetused

Ettevõtte rahastamine isiklike vahenditega tähendab oma raha paigutamist oma ettevõttesse. Seda on võimalik teha kas investeerimise või laenamise kaudu. Oluline on seejuures teha vahet isikliku ja ettevõtte raha vahel. Ettevõttesse isikliku raha paigutamise otstarbekuse kohta tuleb teha arvestusi samamoodi nagu välisfinantseeringu kaasamisel. Tuleb arvestada, et pärast investeerimis- või laenu tehingut vahetab raha omanikku. Raha kuulub

edaspidi ettevõtjale, s.o äriühingule ja seda kasutavad äriseadustiku kohaselt äriühingu juhtorganid ning raha kasutamise üle ei otsusta enam investeerija ega laenaja. Erandiks on olukord, kui raha ja ettevõtte omanik on üks ja sama isik. Ettevõtte vara, sh raha kasutamise üle otsustamine tuleneb rollist äriühingus – kas ollakse omanik, juhatuse liige või töötaja. Ettevõtte võib saada finantseerimist ka lähedastelt inimestelt (perefond, sugulased, sõbrad) või tuttavatelt ning seda kajastatakse kui intressita laenu. Vaatamata lähedastele suhetele on soovitatav vormistada korralikud laenulepingud notari juures, et vältida võimalikke erimeelsusi laenuraha tagastamisel. (Ettevõtluse rahastamine ... 2016)

Ettevõtlusega alustamiseks ei ole aga alati vaja kaasata tagasimakstavat välisfinantseeringut. Rahastamine võib toimuda läbi mitmete toetuste. Toetuste puhul ei pea arvestama tagasimaksmisega. Ettevõttel on võimalik taotleda toetust näiteks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest, Kredexist, Töötukassast, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni ametist ning Maaelu Edendamise Sihtasutusest. Antud töös on autor keskendunud ühele neist - Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetusele.

Alustavatele ettevõtetele pakub Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) starditoetust. Starditoetuse abil soovitakse toetada arengupotentsiaaliga, alustavate ettevõtete loomist, mille kaudu laiendatakse piirkondlikku ettevõtlust ja eksportijate ridu. Selleks, et toetust saada, peavad ettevõtted vastama teatud tingimustele ning esitama mitmeid dokumente. Alustavaks ettevõtteks loetakse ettevõtet, kes on tegutsenud kuni 24 kuud ning on äriregistrisse kantud äriühing. Toetust taotleval ettevõttel peab juriidilise isiku osalus ettevõttes jääma alla 25%, tegevus peab olema suunatud rahvusvahelistumisele ja töökohtade loomisele. Ettevõtte ei tohi omada eelnevat EASi stardi- ja/või kasvutoetust ning ettevõtte osanikud ei tohi omada eelnevat toetust samas valdkonnas tegutsemiseks Töötukassast. Olulised tingimused on ka ettevõtte edasises arengus - müügitulu peab kolmanda aasta lõpuks olema 80 000 eurot, kohustuslik on luua vähemalt kaks uut töökohta ning kasv peab olema vähemalt 20% aastas. (Starditoetus 2016)

Saadud annetuste ja toetuste arvestusel tuleb lähtuda mitmetest põhimõtetest. Mittesihotstarbelised annetused ja toetused kajastatakse tuluna hetkel, mil annetus/toetus on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel, võttes vajadusel arvesse perioodi, mille eest need on tasutud. Sihtotstarbelised annetused/toetused kajastatakse tuluna siis, kui annetus/toetus on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel ja annetuse/toetusega kaasnevad tingimused on täidetud. (RTJ 14) Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna

kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustisena. Vastavat kohustust kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine. (RTJ 12)

1.2. Muudatused raamatupidamisaruannetes

Raamatupidamine on muutuv ja arenev valdkond. Muutuseid põhjustavad eelkõige raamatupidamisprogrammide üha laialdasem kasutamine ning kasutajate teadmiste ja nõudmiste kasv. Arenev äritegevus ning uued finantseerimisvõimalused muudavad keerulisemaks ettevõtete majandustegevuse ning selle kajastamise raamatupidamisaruannetes. Seoses ettevõtete rahvusvahelistumisega on oluline, et erinevates riikides oleksid ühtsed raamatupidamisstandardid ning kõik infotarbijad saaksid vajaliku informatsiooni maksimaalses koguses kätte. Riigi tasemel reguleerib raamatupidamist ja raamatupidamisaruannete koostamist raamatupidamistava, ettevõtte tasemel teeb seda aga raamatupidamise sise-eeskiri. (Otsus-Carpenter 2016)

2015. aastal muudeti laenukasutuse kulutuste kajastamise valikuvõimalust, mis lubab kapitaliseerida laenukasutuse kulutusi põhivara soetusmaksumuses kuni objekti valmimiseni. Viimane on aga lubatud vaid suurte ja keskmise suurusega ettevõtjatele. (Muudatused Raamatupidamises ...2016)

2016. aastal viidi läbi muudatused nõuetes, mida peavad järgima erinevate suurustega ettevõtted. Vastavalt Raamatupidamise seadusele ei tohi mikroettevõtja lühendatud aastaaruannetes kasutada õiglase väärtuse meetodit varade ja kohustuste kajastamisel. Olukordades, kus Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ) lubavad või nõuavad õiglase väärtuse meetodi kasutamist (näiteks finantsvarade, kinnisvarainvesteeringute või bioloogilise vara puhul) peavad mikroettevõtjad, kes koostavad mikroettevõtja lühendatud aastaaruannet, kasutama soetusmaksumuse või korrigeeritud soetusmaksumuse meetodit. Mikroettevõtjad tohivad kasutada õiglase väärtuse meetodit, juhul, kui nad koostavad kas väikeettevõtja lühendatud aastaaruande või täismahus aastaaruande. Aastaaruannete mahud sõltuvad samuti ettevõtete suurusest. Täismahus aruanne koosneb bilansist, kasumiaruandest, rahavoogude aruandest, omakapitali muutuste aruandest ja lisadest. See on kohustuslik keskmistele ja suurtele ettevõtjatele, väike- ja mikroettevõtjatele on selline aastaaruande maht vabatahtlik. Väike- ja mikroettevõtete aastaaruanded peavad sisaldama bilanssi, kasumiaruannet ning

lisasid. (Muudatused Raamatupidamises...2016) Lisades esitatakse info finantsaruannete koostamisaluste ja konkreetsete kasutatud arvestusmeetodite kohta ning info, mis ei ole esitatud mujal finantsaruannetes, kuid mis on oluline nende mõistmiseks. Lisades on ka kinnitus selle kohta, et finantsaruanded on koostatud kooskõlas SME IFRSiga. (IRFS for SME 2015)

2016. a. muudatuste seas on näiteks majandustehingu määratluse muudatus. Muudatuse kohaselt on raamatupidamise seaduse tähenduses majandustehing tehing, sündmus või muu toiming ning õigusvastane tegu, mis avaldab mõju raamatupidamiskohustuslase varale, kohustistele või omakapitalile. Algdokumendi sisu ja vorm peab olema piisav, et vajaduse tekkimisel tõendada sõltumatule osapoolele raamatupidamiskohustuslase tehtud majandustehingu toimumise asjaolusid ja tõepärasust. Lisaks sellele on muudetud algdokumendi vorminõudeid, mis kallutab kasutama masintöödeldavaid dokumente. Kusjuures on erisättena välja toodud, et mikroettevõtjate ja väikeettevõtjate võimalusi ja vajadusi silmas pidades, juhul kui raamatupidamiskohustuslasel ei ole algdokumendi masintöödeldavalt käitlemise võimalust ja selle võimaluse loomine nõuab ebaproportsionaalselt suuri pingutusi või kulutusi, võib algdokument olla muus kirjalikus vormis (ei või olla suulises vormis). (Muudatused nõuetes...2016)

Olulisemad muudatused on tehtud IFRSis ja Raamatupidamise Toimkonna juhendis, mis mõjutab rendilepinguid. Muutused viiakse läbi 2018. aastal ning rendilepingutega seotud muudatused puudutavad pigem rendilevõtjaid kui rendileandjaid. Suurimaks muudatuseks on see, et kõiki rendilepinguid peab üldjuhul kajastama nagu need oleksid kapitalirendid. Seega muudatuste jõustumisel ei kajastata enam kahte erinevat liiki rente (kapitali- ja kasutusrent), kuna kõikide rentide kajastamine (v.a. erandid) on ühesugune. Rendilevõtja peab bilansis kajastama renditavat vara ja kohustust rendimaksete nüüdisväärtuses. Renditavat vara ja rendikohustust kajastatakse bilansis kas eraldi kirjetel (või kirjel, kus kajastatakse sarnaseid omatavaid varasid) või alternatiivina lisades. Rendilevõtja tohib rendilepinguid kajastada lihtsustatult (nagu senini kasutusrente) lühiajaliste ehk kuni 12 kuud ja ilma väljaostuoptsoonita rentide ning väheväärtuslike vara rentide korral. Muudatuste tõttu halveneb omakapitali suhe varadesse bilansis, samas ärikasum ja EBITDA paranevad, kuid finantskulud suurenevad kasumiaruandes. Mõjutatud on ka finantsasutused, kuna rentnike (sh laenusaaajate) finantssuhtarvud muutuvad. (Muudatused IFRSis ... 2016)

1.3. Varasemad uuringud seoses välisfinantseeringu kasutamisega

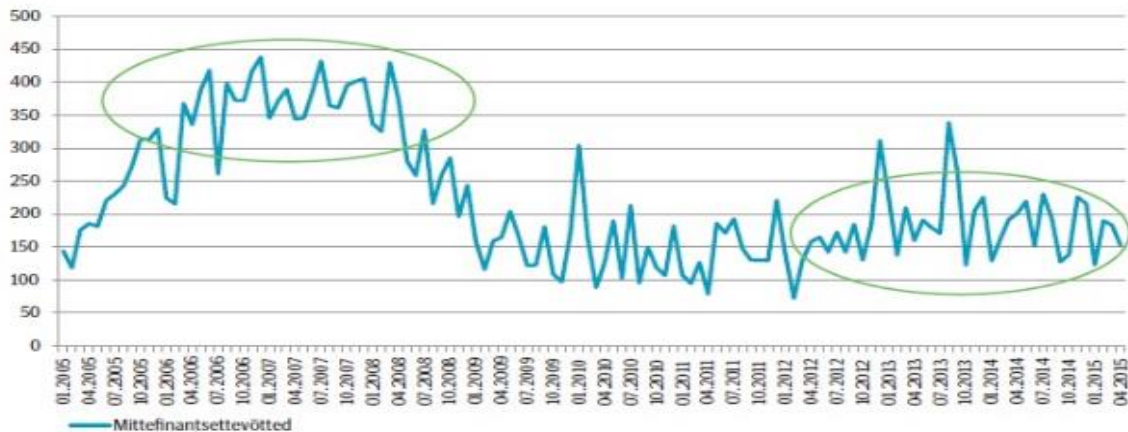
Koos Eesti fintantssektori kiire arenguga on ka ettevõtete rahastamise võimalused aja jooksul märkimisväärselt muutunud ja laienenud. Ettevõtted on tundnud suurt huvi väliste rahastamisallikate vastu juba eelmisel sajandil. Aastatel 1994–1998 väljastati ettevõtlusse laenudena kokku üle 20 mld krooni. Erandlikult kõrge oli laenude kasutamise kasv 1996. aastal (2 miljardilt kroonilt 1995. aastal 5,7 miljardi kroonini 1996. aastal). 1997. aastat iseloomustab Eesti pankade aktiivne välislaenamine, mille tulemusena kasvas ettevõtlusele antud laenude maht. Märkimisväärne osa pankade kasvanud krediidiressursist jõudis ettevõtlusse liisingutoodetena. Liisimistegevuse kiire kasv võimaldas krediiditurgu laiendada ning liisingu abil tootmisvahendeid hankida ka ettevõtetel, kellel vajalikud tagatised laenu saamiseks puudusid. (Kangur *et al* 1999)

Laenude kasutamise efektiivsust mõjutab finantssektori areng – reeglina on arenenuma finantssektori korral tagatud võrdsem ligipääs kapitalile, laenuandmise protseduurid ja tingimused on läbipaistvamad ning sellest tulenevalt laenude kasutamise efektiivsus suurem. (*Ibid.*)

2012. aastal avaldas Keskus Praxis väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumuste uuringutulemused, millele tuginedes oli lisafinantseeringu kaasamise soov ettevõtete hulgas varasemate uuringutega võrreldes kasvanud. Rohkem tegid seda väikesed (10–49 töötajaga) ja keskmise suurusega (50–250 töötajaga) ettevõtted – vastavalt 45% ja 47%. Tegevusalade järgi oli 2012. aastal keskmisest rohkem lisafinantseeringut kaasanud töötleva tööstuse ettevõtteid (39%) ja teenuste valdkonnas majutust, toitlustust ja äriteenuseid pakkuvaid ettevõtteid (35%). Lisafinantseeringu olulise allikana nimetasid ettevõtjad laenu sõpradelt ja perekonnalt (51%), liisingut (48%) ja pangalaenu (37%). Liisingut kasutasid rohkem väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted – vastavalt 76% ja 86%. (Laenu võtavad väike-ettevõtted ... 2012)

2015. aastal oli üldine äriklientide investeerimisvalmidus madal ja riskide võtmisel oldi ettevaatlikud. Samas läks Eesti majandusel hästi ja mõõdukas majanduskasv jätkus. 2015.a. aprilli seisuga oli ettevõtetel laene kokku 6,57 mld euro ulatuses, kuid pankade vaatenurgast ei olnud majanduskeskkond toetanud laenumahtude kasvu – pigem vastupidi. Ettevõtete madal

investeerimisaktiivsus peegeldus jätkuvalt madalas laenude uusmüügis, mis oli 2016. aastal koguni kaks korda madalam kui 2006.-2008. aastal (vt. joonis 1). (Kaik 2015)

Joonis 1. Välisfinantseerimise kaasamine ettevõtetes

Allikas: (Kaik 2015)

2016. aasta alguse seisuga on nii väikese ja keskmise suurusega ettevõtetes on finantsseisund paranenud kogu Euroopas. Paranemist on soodustanud praegune üldine majanduskasv ning soodsamad rahastamise tingimused. Perioodil oktoober 2015 kuni märts 2016 läbi viidud uuringute põhjal oli olulisemaks rahastamise allikaks väikese ja keskmise suurusega ettevõtete seas jällegi laenud. Sellele järgnesid erinevate toetuste omamine ning olulisel kohal oli liising. 21% väikese ja keskmise suurusega ettevõtetest kasutasid pere/sõprade toetust. Uuringud on näidanud, et välise kapitali kasutus ettevõttes kasvab koos ettevõtte suurusega. Väiksemad ettevõtted kasutavad pigem lühiajalisi laene, liisingut ning krediiti. Suuremad ettevõtted kasutavad sagedamini aga pikaajalisi laene, liisingut ja faktooringut. (Survey on the Access ... 2016)

2. EMPIIRILINE UURIMUS VÄLISFINANTSEERIMISE KASUTAMISEST EESTI ETTEVÕTETES

Eesti ettevõtete finantseerimisvõimaluste uuring on jaotatud kolmeks alajaotiseks. Esimeses alajaotises on kirjeldatud uuringu metoodikat ning valimit. Teises alajaotises analüüsitakse uuringu ajal läbi viidud ankeetküsitluse tulemusi ning kolmandas tuuakse välja autoripoolsed järeldused ja ettepanekud.

2.1. Uuringu metoodika ja valim

Töö empiiriline osa põhines kvantitatiivsel uuringul, mis viidi läbi Eesti ettevõtete seas juhuvalimi abil. Analüüsi tulemusena soovis autor teada saada, kui paljud küsitletud ettevõtetest kasutavad või on kasutanud välisfinantseerimise võimalusi ja milliseid neist. Selgitati, miks välisfinantseeringu poole pöörduiti, kas ja kuidas on see ettevõtet aidanud ning kui oluliseks neid peetakse. Lisaks uuriti erinevate tunnuste alusel moodustatud grupe, et saada teada, millised ettevõtted välisfinantseeringut sagedamini kasutavad.

Töö käigus saadi vastus kolmele põhiküsimusele: kui paljud vastanud ettevõtetest kasutavad või on kasutanud välisfinantseeringuid, millised ettevõtted neid enim kasutavad ning millised välisfinantseerimise võimalused on ettevõtetele kõige olulisemad.

Uurimistöö empiirilises osas viidi läbi veebipõhine küsimustik (vt lisa 1), mis koosnes 16st etteantud vastusevariantidega küsimustest. Küsimustiku juhatas sisse tutvustus autorist ja küsitlusest, sh informeeriti vastajaid anonüümsusest. Küsimustik hõlmas endas sisuliselt kolme alajaotist: küsimused neile, kes on kasutanud välisfinantseeringuid, küsimused neile, kes seda kasutanud ei ole ning kolmas jaotis sisaldas küsimusi ettevõtte kohta üldiselt (äri vorm, tegevusaeg, arengufaas, töötajate arv jne).

Uuring viidi läbi 7.-27. november 2016. a. Ankeetküsitlus koostati programmis Google Docs ning see saadeti laiali interneti vahendusel (e-posti teel) 800 Eesti ettevõttele.

Küsimustiku levitamiseks kasutati ka suhtlusportaali Facebook. Kokku vastas küsimustikule 75 Eesti ettevõtet. Valimisse kuulusid erinevad Eesti ettevõtted, kasutati mitmeid ettevõtete nimekirju (nt ettevõtete nimekiri, kes omavad sertifikaati UE¹. Valim oli n-ö mugavusvalim ehk sinna sattusid need ettevõtted, kes olid n-ö õigel ajal õiges kohas. Üheks suuremaks probleemiks arvestatava valimi suuruse saavutamiseks oli, et paljud ettevõtted ei võtnud vaevaks küsimustikule vastata, põhjendades seda aja nappusega ning sooviga oma andmeid mitte jagada.

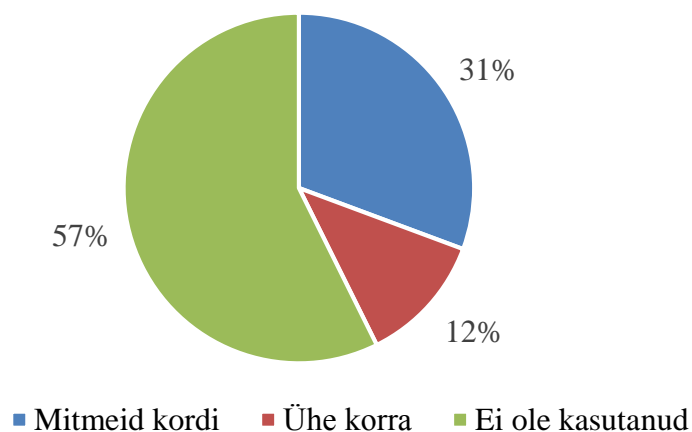
Andmete analüüsimiseks kasutati programme Microsoft Excel ning IBM SPSS Statistics, abiks oli ka programm Google Docs. Tulemuste paremaks mõistmiseks koostati diagrammid ja tabelid.

2.2. Uuringu tulemused

2.2.1. Välisfinantseeringu kasutamise sagedus ja liigid

Uuringust selgus, et suurem osakaal (57%, n=75) oli neid ettevõtteid, kes ei ole välisfinantseeringu võimalusi kasutanud. Sellele järgnesid ettevõtted, kes on kasutanud mitmeid kordi (31%) ning kõige vähem oli neid ettevõtteid, kes olid kasutanud välisfinantseeringut vaid ühel korral (12%). Ligi pooled (43%) vastajatest olid kasutanud välisfinantseeringut vähemalt ühel korral (vt joonis 2). Autori arvates on tulemus oluliseks näitajaks, et välisfinantseeringu kasutamine on ettevõtetes endiselt tähtsal kohal. Rohkem oli neid ettevõtteid, kes on välisfinantseeringut kasutanud mitmeid kordi kui neid ettevõtteid, kes on seda kasutanud vaid ühel korral. Autor järeldab, et kui juba ühel korral on selliseid võimalusi kasutatud, siis hakatakse seda ka tulevikus kasutama.

¹ Usaldusväärne ettevõtte

Joonis 2. Välisfinantseerimise kasutussagedus

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Vastajatest 7% oli loomisfaasis olevaid ettevõtteid, 41% kasvufaasis olevaid ettevõtteid, 44% küpsusfaasis olevaid ettevõtteid ning 8% langusfaasis olevaid ettevõtteid. Käesolevas töös mõeldakse loomisfaasis olevate ettevõtete all täiesti uue toote või turuga, konkurentideta ning väikese müüginahuga ettevõtteid. Kasvufaasis olevate ettevõtete prioriteet on toote arendus ning müüginahu kasv, nendel ettevõtetel on nõrk konkurents. Küpsusfaasis ettevõtete märksõnad on teistest eristumine, tugev konkurents, müüginahu jõudmine haripunkti. Languse faasis olevatel ettevõtetel on toodete hinnaalandused ning reeglina vähenenud müüginah. (Viisalu 2012) Erinevate ettevõtlusfaaside seost välisfinantseeringu kasutamise analüüsi korrelatsioonanalüüsi abil. Lisas 3.1 on välja toodud korrelatsiooni suhtarvude tabel ettevõtlusfaaside ning välisfinantseeringu kasutamise vahel. Analüüsist selgus, et tugevad seosed ettevõtlusfaasi ning välisfinantseeringu kasutamise vahel puuduvad (suhtarvud jäävad alla 0,2). Kõige rohkem kasutavad välisfinantseeringuid kasvufaasis olevad ettevõtted (0,042). Seos on küll väga nõrk, kuid antud variantidest kõige positiivsem. Ettevõtlusfaasidest negatiivseim seos seisnes loomisfaasis olevate ettevõtete ning välisfinantseerimise kasutamise vahel (-0,122). Ka küpsusfaasis olevate ettevõtete seos väliskrediidi kasutamise suhtes oli nõrk (-0,059).

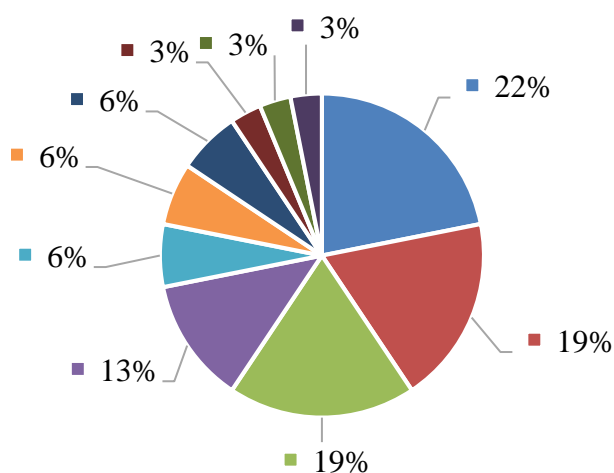
Autor järeldab, et paljud loomisfaasis olevad ettevõtted ei ole nii riskivalmid ning kardetakse välisfinantseeringu intresside tasumise valmisolekut. Suur risk on loomisfaasis olevate ettevõtete puhul rahastajatel. Loomisfaasis olevate ettevõtete edu ei pruugi olla kindel ning risk on seetõttu suur. Kasvu- ja küpsusfaasis olevate ettevõtete rahalised võimalused on

juba piisavalt suured, mistõttu vähenevad riskid seoses intresside tasumise ning võlgnike hulka sattumisega.

Uuringust selgus, et välisfinantseeringu kasutajate seas oli kõige rohkem (78%) mikroettevõtteid ehk neid ettevõtteid, kes omasid 1-9 töötajat. Väikeettevõtteid (10-49 töötajat) oli nende seas 3%, keskmise suurusega ettevõtteid (50-250 töötajat) 9% ning suureettevõtteid (üle 250 töötaja) 3%. (ettevõtete jaotuse allikas: Mikroettevõtted võidavad...)

Põhitegevusala järgi jagunesid ettevõtted järgmiselt: 24% ehitusega, 13% hulgi- ja jaekaubandusega, 12% tehnikaalase tegevusega ning 11% põllumajandusega tegelevad ettevõtted. Võrdselt 7% oli ettevõtteid tegevusalaga info ja side, tervishoid ja iluteenused, majutus ja toitlustus. Kõige vähem (kõiki 4%) oli vastanute seas ettevõtted tegevusalaga kunst ja meelelahutus, finants- ja kindlustustegevus, haldus- ja abitegevus. Võrreldes välisfinantseerimist kasutavaid ettevõtteid tegevusala järgi, selgus, et kõige enam oli välisfinantseerimist kasutavate ettevõtete seas ehituse (22%), hulgi- ja jaekaubanduse (19%) ning tehnikaalase tegevusega (19%) ettevõtteid. Kõige vähem kasutasid välisfinantseerimist ettevõtted, kes tegelesid kunsti ja meelelahutustegevusega, finants- ja kindlustustegevusega ning majutuse ja toitlustusega, kõigi osakaal oli võrdselt 3% (vt joonis 3).

Autor järeldab saadud tulemustest, et ehituse ning tehnikaalase tegevusega ettevõtted vajavad rohkem masinaid ja seadmeid, mistõttu kasutatakse nende soetamisel kas laenu või liisinguvõimalust. 2012. aastal Keskus Praxis'e avaldatud uuringu tulemusena ilmnes, et keskmisest rohkem lisafinantseeringut olid kaasanud ettevõtted, kelle tegevusalaks on töötlevat teenust, majutust ja toitlustust ning äriteenuseid pakkuvad ettevõtted (alajaotus 1.3.). Käesolevas uuringus oli nii majutuse ja toitlusega tegelevate ettevõtete kui ka finants- ja kindlustustegevusega ettevõtete osakaal välisfinantseeringute kasutajate seas 3%, mis on võrreldes teiste tegevusalaga ettevõtete finantseerimise kaasamisest keskmisest madalam osakaal, mistõttu on näha erinevusi võrreldes Keskus Praxis'e uuringu tulemustega.

■ Ehitus	■ Hulgi- ja jaekaubandus
■ Tehnikaalne tegevus	■ Põllu- või/ja metsamajandus/ kalapüük
■ Info ja side	■ Haldus- ja abitegevus
■ Tervisehoid ja iluteenused	■ Majutus ja toitlustus
■ Finants- ja kindlustustegevus	■ Kunst, meelelahutus ja vaba aeg

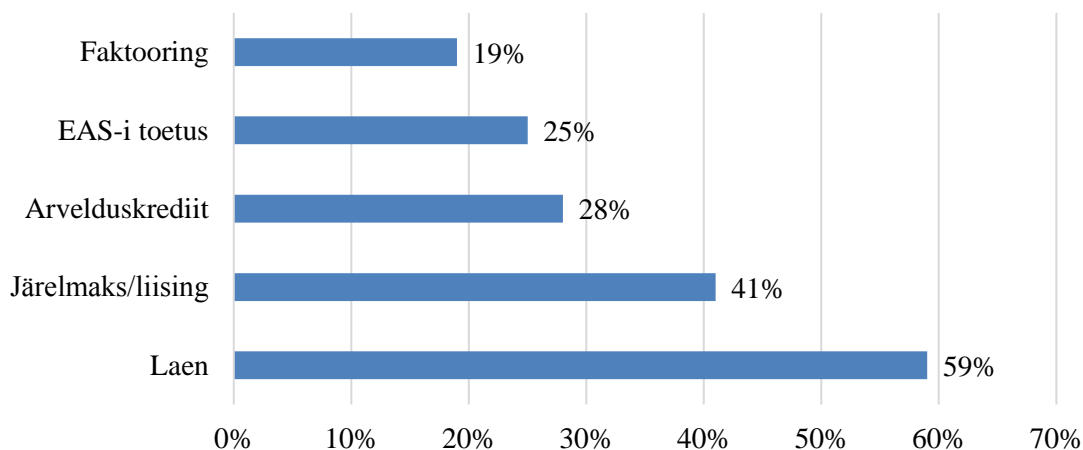
Joonis 3. Välisfinantseeringu kasutamine ettevõtte tegevusala järgi

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Ettevõtete finantseerimise kaasamisel on oluliseks näitajaks ettevõtte lühiajaliste kohustuste kattekordaja. Lühiajaliste kohustuste kattekordaja on käibevara ning lühiajaliste kohustuste suhe ning näitab ettevõtte võimet tasuda kohe kohustisi. (Gowthrope 2003) 86% ettevõtetest, kellel lühiajaliste kohustuste maksevõime kordaja oli väga hea (üle 1,6), ei olnud ühelgi korral kasutanud välisfinantseerimise võimalusi. Seevastu aga kõik need ettevõtted, kelle lühiajaliste kohustuste kattekordaja suhtarv ei olnud niivõrd hea (alla 1), olid välisfinantseerimist vähemalt ühel korral kasutanud.

Etteantud välisfinantseerimise võimalustest kasutati kõige enam erinevaid laene (59%) ja seda nii pangalt kui ka väiksematelt krediidiandjatelt (vt lisa 2). Sealhulgas tagatiseta laene ehk väikelaene kasutasid 38% ettevõtetest ning hüpoteeklaene 22%. Teine suure osakaaluga (41%) võimalus oli järelmaksu/liisingu kasutamine. Väiksema osakaaluga oli arvelduskrediidi (28%) ning EAS-i toetuse saamine (25%). Kõige vähem antud variantidest kasutati faktooringut (19%) (vt joonis 4). Mikro- ja väikeettevõtete vahel erinevusi märgata ei olnud, küll aga oli

märgata, et hüpoteeklaene kasutavad pigem suurettevõtted. Kõik küsitlusele vastanud suurettevõtted olid kasutanud just hüpoteeklaene. Faktooringut kasutavad pigem keskmise suurusega ettevõtted.

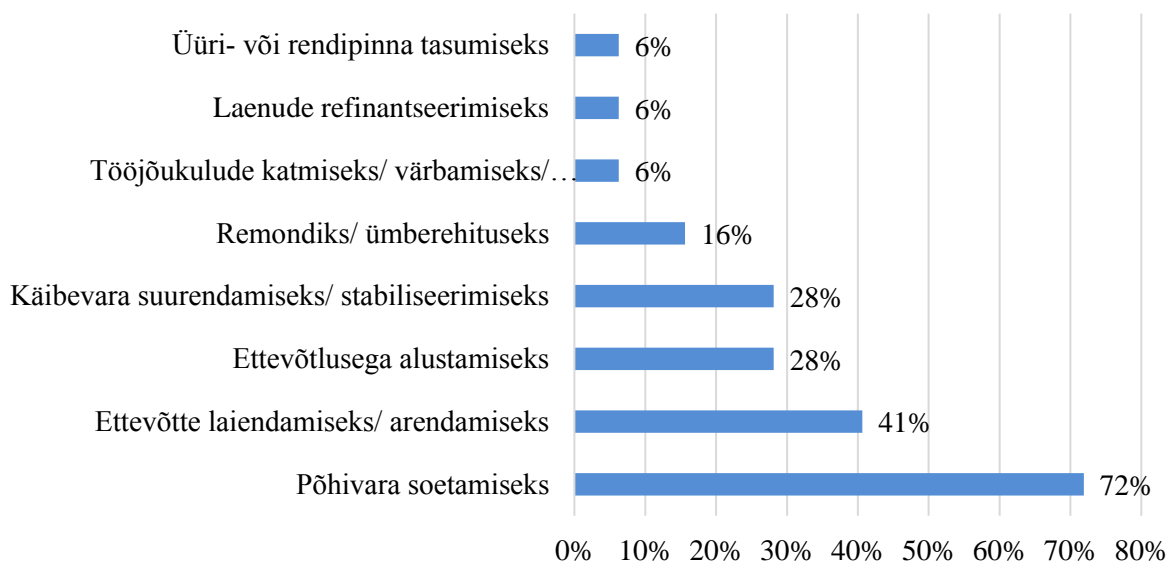
Joonis 4. Välisfinantseerimise võimaluste kasutamine

Allikas: (autori koostatud lisas 3 toodud andmete alusel)

Pigem eelistatakse finantseerimise võimalusi pangalt kui mõnelt muult krediidiandjalt. Vastanutest 17% (n=35) kasutas välisfinantseerimise võimalusi väiksemalt krediidiandjalt (nt. Bigpank, TF Bank, Finora Capital, Creditstar jms). Ettevõtete poolt lisatud välise finantseerimise võimalused olid järgmised: ühisrahastuskampaania Fundwise's, investorite rahastus, panga arveldusgarantii ning MES (Maaelu Edendamise Sihtasutus). Sarnaselt varasemate uuringutega, mis on toodud alajaotises 1.3., kasutati enim kahte välisfinantseerimisvõimalust – laenu ning järelmaksu/liisingut. Alajaotises 1.1.4. toodi välja, et EAS-i soovitude kohaselt on mõttekas kasutada suuremate projektide puhul laenu ja liisingut korraga. Autori arvates võib see olla põhjuseks, miks just need võimalused olid enim kasutatavad. Lisaks on autori arvates EAS-i toetuse saamine väikse osakaaluga, kuna selle saamiseks peab ettevõtte vastama mitmetele kriteeriumitele ning järgima teatud nõudmisi, samuti on selle taotlemise protseduur võrreldes laenu taotlemisega aeganõudvam.

2.2.2. Välisfinantseeringu kasutamise/mitte kasutamise põhjused

Välisfinantseeringut vajati kõige enam ettevõttele põhivara soetamiseks (72%) või ettevõtte laiendamiseks või arendamiseks (41%). Korrelatsioonanalüüsi abil leiti seos liisingu kasutamise ning seadmete (sh põhivara) soetamise vahel (vt lisa 3.2). Korrelatsiooni suhtarvuks oli 0,443, mis viitas keskmise tugevusega seosele. 28% oli neid ettevõtteid, kes kasutasid välisfinantseeringut selleks, et alustada ettevõtlusega. Sama osakaaluga oli käibevara suurendamine või stabiliseerimine välisfinantseeringu abil (vt joonis 5). Kõige vähem kasutati välist rahastamist üüri- või rendipinna eest tasumiseks, laenude refinantseerimiseks ning tööjõukulude katmiseks, värbamiseks või koolitamiseks. Omalt poolt toodi välja, et välisfinantseeringut kasutati ekspordiga alustamiseks või ettevõtte turunduse finantseerimiseks.

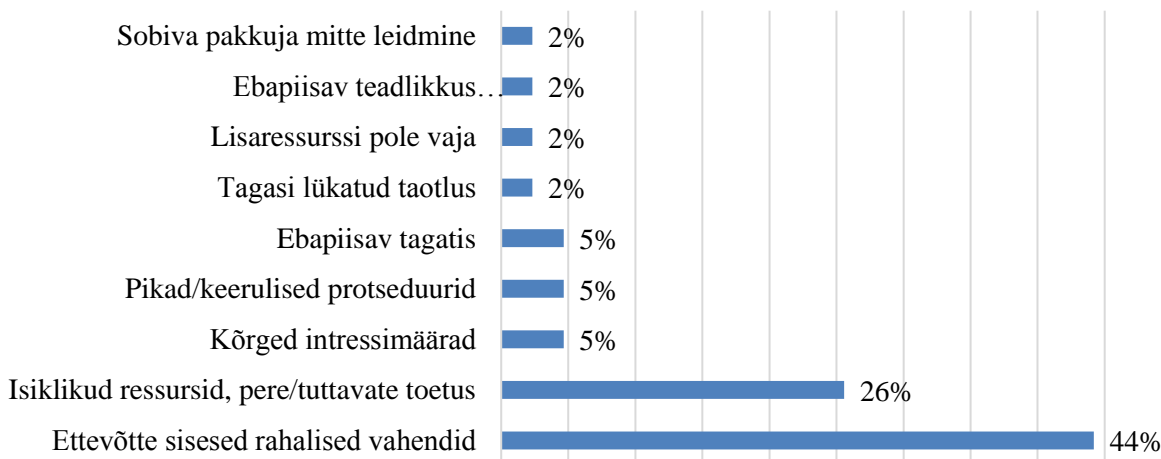

Joonis 5. Välisfinantseeringu kasutamine ettevõttes

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Vastajatest 57% ei olnud välisfinantseerimise võimalusi kasutanud. 44% (n=43) ettevõtetest väitis, et nad ei ole välisfinantseerimise võimalusi kasutanud, kuna saadi hakkama ettevõtte siseste rahaliste vahenditega. Teine oluline põhjus, miks välisfinantseeringut ei kasutatud, oli ettevõtte pere/tuttavate rahalise toetuse olemasolu (26%). Oluliselt vähem on

välisfinantseerimise võimaluste kasutamisest loobunud kõrgete intressimäärade, pikkade/keeruliste protseduuride ning ebasobiva tagatise tõttu (vt joonis 6).

Joonis 6. Välisfinantseeringu mitte kasutamise põhjused

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Autor järeldeb tulemuste põhjal, et Eesti ettevõtetele on välise finantseerimise võimalused olulised, nende abil soetati põhivara ning laiendati/arendati ettevõtet. Kui oleks kasutada üksnes ettevõtte sisesed rahalised vahendid, siis jääks paljudel ettevõtetel areng seisma. Vaid üks neljandik vastajatest saavad hakkama ettevõtte siseste rahaliste vahenditega ning ei vaja välist finantseerimist. Välise finantseerimise kättesaadavus on antud ettevõtete puhul hea. Neid ettevõtteid, kelle jaoks oli intressimäär liiga kõrge või tagatis ebapiisav, oli väga vähe, vastavalt 5% ning 2%.

2.2.3. Erinevate välisfinantseeringute olulisus ja kasulikkus ettevõtte arengus

Küsimustik hõlmas seitset välisfinantseerimise võimalust: riigi toetus, laen, faktooring, järelmaks, isiklikud ressursid, pere/tuttavate toetus ning investorite panus. Uuriti, millised neist on ettevõtetele kõige olulisemad finantseerimise võimalused.

Kõigist välisfinantseeringu kasutajatest 88% (n=32) väitsid, et laenu kasutamine oli kas vähemal või suuremal määral oluline. Olulisuselt teisel kohal oli järelmaks (81%) ning alles seejärel peeti võrdselt oluliseks isiklike ressursse ning riigi toetuse saamist – mõlemaid 78%. Valikuvariantidest vähem olulisemad olid pere/tuttavate toetus (75%), investorite olemasolu

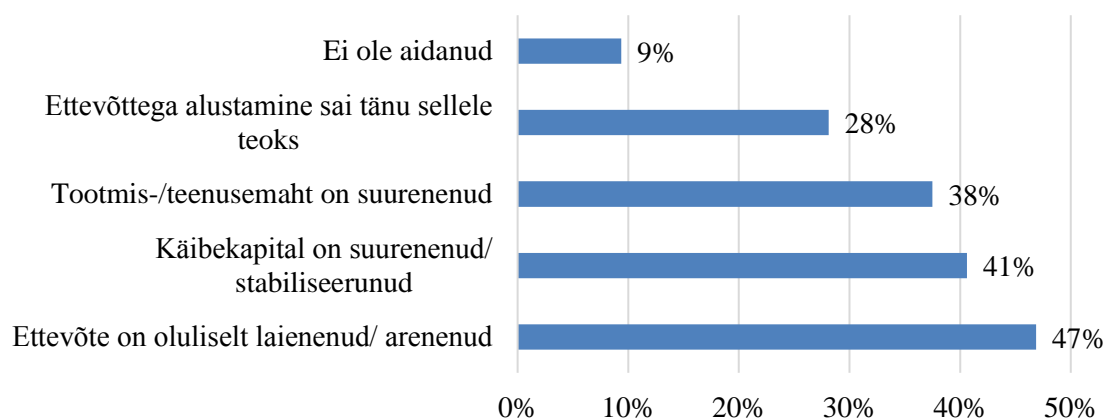
(69%) ning faktooringu kasutamine (69%). Samas ei olnud ka nende olulisus protsentuaalselt väike.

Autor järeldab, et ettevõtted eelistavad pigem laenu võtta kui arveid faktoorida või perelt/tuttavatelt toetust paluda. Kõik välja toodud finantseerimise võimalused olid suurel määral olulised, millest järeldub, et väline finantseerimine on ettevõtete jaoks vajalik ja oluline võimalus. On tähtis, et pakutakse erinevate sihtotstarvetega finantseerimise võimalusi, kuna ettevõtete vajadused varieeruvad.

Eelnevalt selgus, et kõige vähem kasutavad välist finantseerimist loomisfaasis olevad ettevõtted. Seetõttu uuriti, kas loomisfaasis olevad ettevõtted peavad pere ja tuttavate toetust olulisemaks kui teises faasis olevad ettevõtted. Aanalüüsil selgus, et loomisfaasis olevad ettevõtted peavad tõepoolest pere/tuttavate toetust rohkem olulisemaks kui teises faasis olevad ettevõtted. Korrelatsioon loomisfaasis olevate ettevõtete puhul oli 0,090, kasvufaasis olevate ettevõtete puhul -0,053 ning küpsusfaasis olevate ettevõtete puhul -0,022 (vt lisa 3.3).

Autor järeldab, et kuna loomisfaasis on väga oluline pere/tuttavate toetus, siis seetõttu ei ole nad traditsiooniliste (laen, liising, faktooring) finantseerimisvõimaluste kasutajad. Loomisfaasis olevad ettevõtted ei pruugi olla veel valmis finantsasutustelt finantseerimist kaasama, kartes intresside tasumist või ei näe finantsasutused loomisfaasides olevate ettevõtete tagasimaksevõimet.

Üheks küsimuseks oli, kas ja kuidas on väline rahastus ettevõtet aidanud. Uuringust selgus, et välisfinantseeringu kasutamine oli 91% (n=32) juhul ettevõtet teatud viisil aidanud (vt joonis 7). Leidus vaid kolm ettevõtet, kes olid kasutanud välisfinantseeringut, kuid ei saanud ettevõttele mingit kasu. Kõige rohkem ehk 47% välisfinantseeringut kasutavatest ettevõtetest väitis, et nende ettevõtte oli just tänu selle kasutamisele saanud laieneda või areneda. Tänu finantseerimisele suurenes ka ettevõtete tootmis- või teenusemaht (38%). Ettevõtlusega alustamine sai tänu välisfinantseeringu kasutamisele teoks 28% vastanud ettevõtetest, mis on suur osakaal.

Joonis 7. Välisfinantseeringu kasulikkus

Allikas: (autori koostatud küsitluse tulemuste põhjal)

Kuna 91% välisfinantseeringut kasutanud ettevõtetest on näinud selle tulemuslikkust teatud tunnuse näol, siis järeldeb autor, et välisfinantseering on ettevõttele siiski kasutoov hoolimata nendega kaasnevatest kohustusest. Arvestades, et kõige rohkem kasutasid välist finantseerimist kasvufaasis olevad ettevõtted, siis on seos sellega, et kõige enam aitas see kaasa ettevõtte laienemisele ning arenemisele.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Järgnevalt tuuakse välja olulisemad tulemused arvestades püstitatud hüpoteese. Autori esitatud kolmest hüpoteesist esimene sai osalise kinnituse, teine ei leidnud kinnitust ning kolmas leidis kinnitust.

Hüpotees 1: ligi pooled küsitletud ettevõtetest kasutavad välisfinantseeriguid. See hüpotees leidis tulemustest osalise kinnituse. Ettevõtteid, kes kasutasid välisfinantseeringuid, oli 43% küsimustikule vastanutest. Protsentuaalselt on osakaal küll väiksem kui 50%, kuid on siiski üsna lähedal sellele. Autor eeldas, hüpotees oleks saanud kinnituse, kui osakaal oleks olnud 47%-53%. Enim kasutati erinevaid laene ja liisinguvõimalust. Välist finantseerimist kasutati sageli selleks, et soetada põhivara, laiendada/arendada ettevõtet ning suurendada või stabiliseerida käivet. Autori arvates on põhjendused välisfinantseeringu kasutamise puhul üsnagi etteaimatavad.

Hüpotees 2: välisfinantseeringuid kasutatakse kõige enam ettevõtte loomisfaasis. See hüpotees ei leidnud kinnitust. Loomisfaasis kasutati välisfinantseeringut vastupidiselt kõige vähem, kuid kõige rohkem kasutati seda kasvu- ning küpsusfaasis olevate ettevõteted. Finantsasutused näevad loomisfaasis olevate ettevõtete näol suuremat riski kui kasvu- ja küpsusfaasis olevate ettevõtete näol (alajaotus 1.1.). Loomis- ning langusfaasis olevate ettevõtete oodatav edu ei pruugi olla reaalne ning seetõttu on risk suurem, mistõttu finantsinstitutsioonid ei ole valmis neid finantseerima. Välisfinantseeringut kasutavate ettevõtete seas oli suur osakaal mikroettevõtetel (88%). Autori arvates vajavad just mikroettevõtted oma tegevuses välist finantseerimist, kuna madala käibe tõttu vajatakse raha konkurentsis püsimiseks ning ettevõtte laiendamiseks.

Hüpotees 3: kõige olulisem välisfinantseerimise võimalus ettevõtete jaoks on laenu kasutamine. See hüpotees leidis kinnitust. Laenu olemasolu oli kas suuremal või vähemal määral oluline 88%-le välisfinantseeringu kasutajatest. Olulisuselt teisel kohal oli järelmaksu/liisingu võimaluse olemasolu. Seos varasemate uuringutega on tugev – ka varasematel aastatel koostatud uuringute põhjal (alajaotis 1.3) on laenu kasutamine oluliselt sagedasem kui mõne muu võimaluse kasutamine. Autori arvates võib see tuleneda laenu ja liisingu kasutamise tuntusest ning lihtsusest, nende taotlemine lihtne ning puuduvad kindlad piirid ning reegleid raha kasutamiseks. Liisingu abil saab soetada ettevõttesse seadmeid, mille väljaostuks kohe raha ei jätku. Kuna vastajate seas oli ka neid, kes tunnistasid, et nende teadlikkus erinevate välisfinantseerimisliikide kohta on väike, siis võib olla, et mõningaid liike ei kasutatagi just seetõttu, et ei tunta seda niivõrd laialdaselt. Autori arvates võib faktooring olla vähem kasutatav just ebatuntuse tõttu.

Uuringust selgus, et ettevõtted kasutasid kõige rohkem välisfinantseeringut selleks, et soetada põhivara. Autori arvates võib olla see põhjuseks, miks oli üks kasutatavam välisfinantseerimise võimalus liising. Paljud välisfinantseeringu kasutajatest olid kasvufaasis olevate ettevõteted. Suur osakaal (47%) ettevõtete välisfinantseerimise võimaluste kasulikkusest seisnes ettevõtte arenemises ja laienemises. Autori arvates on saadud tulemused omavahel kooskõlas. Kasvufaasis olevate ettevõteted on orienteeritud kasvamisele ja arenemisele. Põhivara või seadmete ostmiseks on mõeldud liisingu kasutamise võimalus ning kui osteti põhivara/seadmeid, siis kasulikkus seisnebki ettevõtte laienemises või arenemises. Tulemused ühtisid suures osas varasemate uuringutega, mis on toodud esimese osa kolmandas alajaotises 1.3.

Antud teemat võiks edasi uurida, püüdes leida välisfinantseeringu kasutamise seost erinevate riikide arengutasemega. Samuti võiks uurida, kuidas suudetakse välisfinantseerimise käigus saadud rahasumma tagasi maksta, sh ettevõtete sattumist võlgnike hulka.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Eesti ettevõtete välisfinantseerimise võimaluste kasutamise sagedus, põhjused ning selle kasu ettevõttele. Samuti analüüsiti erinevate tunnuste alusel moodustatud ettevõtete gruppe ning toodi välja seoseid välisfinantseeringu kasutamise ning erinevate ettevõtte näitajate (suurus, tegevusala) vahel. Internetipõhine küsimustik saadeti välja interneti vahendusel (e-posti teel) 800 Eesti ettevõttele. Lisaks kasutati küsimustiku levitamiseks ka suhtlusportaali Facebook. Vastuseid oli kokku 75 ettevõttelt.

Töös püstitati kolm hüpoteesi. Esimese hüpoteesi kohaselt kasutavad ligi pooled vastanud ettevõtetest välisfinantseeringuid. Uurimuse tulemused kinnitasid esitatud väidet osaliselt. Vähemalt ühel korral oli välisfinantseeringut kasutanud 43% vastanud ettevõtetest. Tegelik tulemus oli üsna lähedal püstitatud hüpoteesile. Varasematel aastatel on välise finantseerimise kaasamine ettevõtetes olnud sagedane, mida võib järeldada ka käesoleva uuringu tulemusest. Kõige enam kasutati erinevaid laene ning liisingut. 2015.a. aprilli seisuga oli ettevõtetel laene kokku 6,57 mld euro ulatuses. 2012. aastal avaldas Keskus Praxis väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumuste uuringutulemused, mille kohaselt oli samuti olulistemaks välisteks finantseerimise võimalusteks laenu ning liising (alajaotis 1.3.). Autori arvates on laenu kasutamise protsent suur, kuna seda saab ettevõtja vabalt kasutada, ei ole seatud kindlaid reegleid ega piire saadud laenusumma kasutamiseks. Liisingu suure osakaalu põhjuseks võib olla samuti tuntus ning selle kasutamise sihtotstarve. Vastavalt tulemustele, vajasid ettevõtted välist finantseeringut eelkõige põhivara soetamiseks ning enamasti selleks kasutataksegi liisinguvõimalust. Korrelatsioonanalüüsi andis liisingu kasutamise ja põhivara soetamise seose tugevuseks 0,443, mis viitab keskmise tugevusega seosele.

Teise hüpoteesi kohaselt kasutatakse välisfinantseeringuid kõige rohkem ettevõtte loomisfaasis. Antud hüpoteesi kinnitust ei leidnud. Tugevad seosed ettevõtlusfaasi ning välisfinantseeringu kasutamise vahel puudusid. Kõige positiivsem oli seos kasvufaasis olevate

ettevõtete ning välisfinantseeringu kasutamise vahel (0,042). Loomisfaasis olevatel ettevõtetel oli aga seos vastupidiselt hüpoteesile, kõige negatiivsem (-0,122). Seosed olid küll nõrgad, kuid sellegipoolest on näha, et pigem kasutavad välist finantseerimist kasvu- kui küpsusfaasis olevad ettevõtted. Autor järeldeb sellest, et loomisfaasis olevad ettevõtted võivad olla pankadele ja teistele spetsialiseeritud krediidiandjatele suurema riskiga kui kasvu- või küpsusfaasis olevad ettevõtted. Loomisfaasis olevate ettevõtete eeldatav edu ei ole alati saajaprotsendiliselt kindel. Seetõttu ei pruugi rahastajate poolt välja antud rahasumma ettevõtte ebaõnnestumise korral tagasi tulla. Seoste põhjenduseks võib olla ka see, et loomisfaasis ei keskenduta veel ettevõtte laiendamisele ega põhivara suurendamisele. Lisaks selgus, et pere/tuttavate toetust peavad kõige olulisemaks just loomisfaasis olevad ettevõtted. See võib olla põhjus, miks selles faasis ei kasutata laenu, liisingu ega faktooringuvõimalust.

Kolmas hüpotees, mille kohaselt on kõige olulisem välisfinantseerimisvõimalus laenu kasutamine, leidis kinnitust. 88% välisfinantseeringut kasutavatest ettevõtetest pidasid laenu olemasolu kas vähemal või suuremal määral oluliseks. Olulisuselt teisel kohal oli järelmaksu/liisingu kasutamisevõimalus (81%). Ka kõikide teiste antud välisfinantseerimisvõimaluste olulisus ettevõtetele oli üle 60%, mistõttu võib kõiki välisfinantseerimise võimalusi pidada oluliseks. Autori esitatud kolmest hüpoteesist esimene leidis osalise kinnituse, teine ei leidnud kinnitust ja kolmas leidis kinnitust.

Uurimusest järeldatakse, et välisfinantseeringu kasutamine on tänapäeval aktuaalne. 43% vastanud ettevõtetest olid välisfinantseerimise võimalusi kasutanud. Nendest 31% olid kasutanud seda mitmel korral ning 12% vaid ühel korral. Sellest järeldub, et paljudele ettevõtetele on välise finantseerimise võimalused ning tingimused sobilikud, mistõttu kasutatakse neid rohkem kui ühel korral. Välist finantseerimist kasutavad ettevõtted pidasid kõiki välja toodud finantseerimise võimalusi oluliseks. Kõikide välja toodud välise finantseerimise võimaluste olulisus ettevõtetele oli üle 60%. Ettevõtted pidasid kõige vähem oluliseks faktooringu võimalust (69%) ning kõige olulisemaks peeti laenude kaasamise võimalust (88%). Autor järeldeb, et välisfinantseeringute kättesaadavus on hea, sest vaid ning nende kasu ettevõtetele on märgatav. Ettevõtted on saanud areneda, laiendada ning suurendada tootmis- ja teenuste mahtu. Kõige rohkem kasutati laenu, mis oli etteaimatav, arvestades varasemate uuringute tulemusi. Selle kasutusvõimalused on mitmekülgsed ning pole piiratud. Varasemate uuringute tulemused näitasid, et kõige populaarsemad välisfinantseerimise võimalused on laenu ning liisingu kasutamine. Kõige rohkem oli välisfinantseeringu kasutajate

seas ettevõtte suuruse järgi mikro- ning väikeettevõtteid ning tegevusala järgi ehitustegevuse, hulgi- ja jaekaubandusega tegelevate ning majutuse ja toitlustusega tegelevaid ettevõtteid.

Autor valis antud teema, kuna see on aktuaalne, huvitav ning ühiskonnale kasulik. Lisaks oli soov tuua välja värskemaid tulemusi antud teema kohta ning võrrelda neid varasemate tulemustega. Töö näitab ettevõtete välisfinantseerimise kasutamist ning sellega seonduvaid muudatusi ettevõttes.

VIIDATUD ALLIKAD

- Ettevõtluse rahastamine ja toetused. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS).
<http://195.80.116.172/et/alustavale-ettevotjale/ettevotlusega-alustamine/ettevotluse-rahastamine-ja-toetused/ettevotte-rahastamine-isiklike-vahenditega> (11.12.2016)
- Faktooring. Finora Capital. <https://finoracapital.eu/faktooring/> (26.12.2016)
- Finantseerimise kaasamine. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS).
<http://www.eas.ee/alustav/finantseerimise-kaasamine/stardikapital-finantseerimine-investeeringu/> (11.12.2016)
- Alver L., Alver J. (2017) Finantsarvestus: Põhikursus. 3. täiend tr. Tallinn: Deebet.
- Gallagher, T. (2009) Financial Management: Principles and Practice. 5th Edition. s.l.
- Gowthorpe, C. (2003) Business & Accounting Finance: for non-specialists. Croatia: Zrinski.
- International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) (2015)
http://eifrs.ifrs.org/eifrs/sme/en/IFRS%20for%20SMEs_Standard_2015.pdf
- Järve, J., Veisson, T. (2003) Finantsjuhtimine. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kaik, J. (2015). Kommentaar majanduse hetkeolukorrale ja viimase aja põhilistele arengutele ettevõtete segmendis. AS SEB Pank.
<http://www.seb.ee/foorum/majanduskeskkond/kommentaar-majanduse-hetkeolukorrale-ja-viimase-aja-pohilistele-arengutele>
- Kangur, A., Rajasalu, T., Randveer, M. (1999). Kapitali liikumine ja ettevõtluse rahastamine. Eesti Panga Toimetised.
- Laenu võtavad väike-ettevõtted sõpradelt ja perelt. AS Äripäev.
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2012/04/25/laenu-votavad-vaike-ettevotted-sopradelt-ja-perelt> (10.12.2016)
- Mikroettevõtjad võivad majandusaruande muutusest. Rödl & Partner Audit.
http://www.roedl.com/ee/et/press/uudised/mikroettevotjad_voidavad_majandusaruande_muutus.html (26.12.2016)
- Meginnson, W. S. (2008). Introduction to Corporate Finance. 2nd ed. South-Western: Cengage Learning.

Muudatused IFRSis ja Raamatupidamise Toimkonna juhendites. (2016). AS Pricewaterhouse Coopers (PWC)

Muudatused nõuetes raamatupidamise algdokumentide. AS Äripäev.
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2016/03/24/muudatused-nouetes-raamatupidamise-aldokumentide> (17.04.2017)

Muudatused Raamatupidamise Toimkonna juhendites. Eesti Raamatupidamis- ja maksuifoortaal. <http://www.rmp.ee/raamatupidamine/rtj/muudatused-raamatupidamise-toimkonna-juhendites-2016-03-01> (17.04.217)

Needles, B.E., Powers, M., Crosson, S.V. (2005). Financial & Managerial Accounting. 3th ed. Boston: Houghton Mifflin Company.

Otsus-Carpenter, M. (2016) Väikeettevõtte raamatupidamine. Tallinn: Äripäev

Raamatupidamise seadus. Vastu võetud 20.11.2002 - RT I 2002, 102, 600.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012016> (09.05.2017)

Raamatupidamise toimkonna juhendid alates 01.01.2016. RTJ 3- RTJ 14.
<http://www.fin.ee/toimkonna-tegevus> (09.05.2017)

Starditoetus. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS)
<http://www.eas.ee/teenus/starditoetus/> (04.12.2016)

Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area. European Central Bank.
https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/accesstofinancesmallmediumsizedenterprise_s201606.en.pdf?c96d449e601cbe6c87d2e67d54e68c70 (18.04.2017)

Tikk, J. (2016) Finantsarvestus. 4. täiend tr. Tallinn: AS Pakett.

Viisalu, K. (2012) Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus (HEAK)
<http://www.slideserve.com/clifford-bryant/turg-turuanal-s-kas-kellele-kui-palju-vaja>.
(05.11.2016)

SUMMARY

USING OF EXTERNAL FINANCIAL SOURCES IN ESTONIA AND ITS EFFECT TO ENTERPRISES

Kelly Jersman

The purpose of the thesis was to investigate the usage of external financial sources in Estonia. The research brought out how many of enterprises use some kind of external financial sources, which alternatives are mostly used, why are they used and how did they help the enterprises. The first part of this research brings out different choices of external financial sources. There are described their features and accounting in financial statements.

The study was conducted using an internet-based questionnaire. The respondents were formed by Estonian enterprises with random sample. There were responds from 75 enterprises. For better analysing, the respondents were divided into two groups: the companies which have used some kind of external financial sources at least one time and the companies which have not used any of these sources. To find some connection between two attributes, there were also some smaller groups. The empirical part brings out the aims of the research and gives an overview of the study and reflects the results of the study. In that part, the author had established three hypotheses.

The results of research showed that 43% of respondents had used some kind of financial sources at least once. Majority of these enterprises were micro-enterprises and enterprises in growth and maturity stage. When analysing business areas, it came out that companies which are dealing with construction are most likely (22%) to use external financial sources. A large proportion of users were dealing with wholesale and retail trade and technical activities, both 19% of all users. The enterprises which use the least (each 3% of all users) external sources

were dealing with art and entertainment, accommodation and catering, financial and insurance activities.

Mostly used external financial sources were loan and leasing. These results were connected to previous researches. The financial source which was the least used was factoring. The most common reasons to use external financial enterprises were acquisition of fixed assets and business development/expansion. In author's opinion there was connection between mostly used alternatives and range of use. As many of enterprises used external financial sources to acquisition of fixed assets and it was popular to buy assets with leasing. 91% of respondents claimed that the usage of external financial sources had been useful and helpful. There were only three companies which had used some kind of external sources but had not recognised any benefit from that.

57% of respondents had not used any kind of external financial sources. The most common reason of this was that companies had been successfully managed with company's internal sources. It was also important that some enterprises (26%) had enough personal and family's/friends' financial support, so that they had not needed any extra sources. In some cases the reasons why enterprises did not use external financial sources were high interest rate and time-consuming, complicated procedures. In some cases, insufficient collateral was also a problem.

The first of three hypothesis was partially confirmed, the second was not confirmed and the third was confirmed. The results were largely similar to previous studies. Results from previous studies (subdivision 1.3.) also showed that most common external financial sources are loan and leasing.

LISAD

Lisa 1. Internetipõhine küsimustik

Ettevõtete laenukapitali kasutamine ja selle olulisus ettevõtte arengus

Lugupeetud vastaja!

Rahaliste vahendite olemasolu on ettevõtete tegevuse ja arengu jaoks üks olulisemaid aspekte. Võib tulla ette, et rahalisi vahendeid ei ole piisavalt just siis, kui seda kõige rohkem vaja on. Selleks on olemas mitmeid abistavaid finantseerimisvõimalusi eri pankade ja krediidiandjate poolt.

Käesolev uuring on koostatud Tallinna Tehnikaülikooli kolmanda kursuse tudengi poolt. Teie abi on vajalik uurimistöö ja hiljem ka bakalaureusetöö empiirilise osa koostamiseks. Selleks palun Teil vastata allolevatele küsimusele, mis võtab aega orienteeruvalt 5-7 minutit. Uuringu eesmärgiks on selgitada, kui palju ja millised (suuruselt, tegevusalalt) Eesti ettevõtetest kasutavad enim väliseid finantsvahendeid, miks nad on seda teinud ning kuidas on see ettevõtte arengut mõjutanud.

Küsimustik on anonüümne ning selle tulemusi kasutatakse ainult antud tööde tarbeks üldistatult kujul.

Ette tänades
Kelly Jersman

*** Required**

1. Kas Teie ettevõtte on kasutanud välisfinantseeringuid (laen, faktooring, järelmaks jms)?*

Mark only one oval.

- Jah, ühe korra
- Jah, mitmeid kordi
- Ei ole kasutanud

Lisa 1 järg

2. Milliseid välisfinantseeringuid on Teie ettevõtte kasutanud?

(Kui vastasite esimesele küsimusele "Ei ole kasutanud", siis jätkke palun see küsimus vahele)

Check all that apply.

- Arvelduskrediiti
- EASi toetust
- Laen tagatiseta pangalt
- Laen tagatiseta muult krediidiandjalt (Bigbank, TF Bank, Finroa Capital, Credtstar jms)
- Hüpoteklaen pangalt
- Hüpoteklaen muult krediidiandjalt (Bigbank, TF Bank, Finroa Capital, Credtstar jms)
- Faktooring pangalt
- Faktooring muult krediidiandjalt (Bigbank, TF Bank, Finroa Capital, Credtstar jms)
- Järelmaksu võimalust pangalt
- Järelmaksu võimalust muult krediidiandjalt (Bigbank, TF Bank, Finroa Capital, Credtstar Other:
jms
- _____

3. Mille jaoks on Teie ettevõttel läinud vaja välisfinantseeringut?

(Kui vastasite esimesele küsimusele "Ei ole kasutanud", siis jätkke palun see küsimus vahele)

Check all that apply.

- Ettevõtlusega alustamiseks
- Põhivara soetamiseks
- Ettevõtte laiendamiseks/ arendamiseks
- Käibevara suurendamiseks/ stabiliseerimiseks
- Üüri või rendipinna tasumiseks
- Remondiks/ ümberehituseks
- Tööjõukulude katmiseks/ värbamiseks/ koolitamiseks
- Laenude refinantseerimiseks
- Other: _____

Lisa 1 järg

4. Kui, siis kuidas on välisfinantseering aidanud Teie ettevõtet? (Kui vastasite esimesele küsimusele "Ei ole kasutanud", siis jätkke palun see küsimus vahele) Check all that apply.

- Ettevõttega alustamine sai tänu sellele teoks
- Tootmis/teenusemaht on suurenenud
- Käibekapital on suurenenud/ stabiliseerunud
- Ettevõtte on oluliselt laienenud/ arenenud
- Ei ole aidanud Other:
- _____

5. Kui Teie ettevõtte ei ole kasutanud välisfinantseerimisvõimalusi, siis millisel põhjusel? (Kui olete kasutanud, siis palun jätkke palun see küsimus vahele) Check all that apply.

- Pole selleks vajadust olnud oleme toime tulnud ettevõtte siseste rahaliste vahenditega
- Pole selleks vajadust olnud oleme toime tulnud isiklike ressurssidega, pere/ tuttavate toetustega ja ettevõtte siseste rahaliste vahenditega
- Liialt kõrged intressimäärad
- Laenu/ toetuse protseduurid on pikad ja keerulised
- Ebapiisav tagatis
- Pole leidnud sobivat finantseeringupakkujat
- Pole piisavalt teadlik erinevatest välisfinantseerimisvõimalustest
- Taotlus on tagasi lükatud
- Other: _____

6. Kui Teie ettevõtte välisfinantseeringu taotlus on tagasi lükatud, siis mis oli selle põhjuseks? Check all that apply.

- Maksevõime oli madal
- Ebapiisav tagatis
- Olemasolevad võlgnevused
- Ettevõtte oli kahjumis
- Tegutsemisaeg polnud piisav
- Puudusid majandusaasta aruanded
- Pole kunagi taotlust tagasi lükatud
- Pole kunagi taotlust esitanud
- Other: _____

Lisa 1 järg

7. Kui suur oli Teie ettevõtte lühiajaliste kohustuste kattekordaja 2015. a aastaaruande põhjal?

Lühiajaliste kohustuste kattekordaja = käibevara/ lühiajalised kohustused

8. Kui suur oli Teie ettevõtte 2015. a majandusaasta aruande kasum/kahjum? (võib panna ümardatult) *

9. Palun hinnake järgnevate finantseeringute olulisust enda ettevõttele *

Mark only one oval per row.

	Väga oluline	Keskmisel määral oluline	Vähesel määral oluline	Ei ole üldse oluline
Rigii toetus	☐	☐	☐	☐
Laen	☐	☐	☐	☐
Faktooring	☐	☐	☐	☐
Järelmaks	☐	☐	☐	☐
Isiklikud ressursid	☐	☐	☐	☐
Pere/ tuttavate toetus	☐	☐	☐	☐
Investorid	☐	☐	☐	☐

10. Milline on Teie ettevõtte vorm? * Mark only one oval.

- FIE
- Osühing
- Aktsiaselts
- Täisühing
- Usaldusühing
- Tulundusühistu
- Other:

Lisa 1 järg

11. Millises faasis on Teie ettevõtte? * Mark only one oval.

- Loomisfaas (täiesti uus toode või turg, konkurente pole, müüginahud on väikesed, hinnad eksperimentaalsed)
- Kasvufaas (tootearendus, nõrk konkurents, müüginahu kasv)
- Küpsuse faas (teistest eristumine, tugev konkurents, müüginahud jõudmas haripunkti)
- Languse faas (hinnaalandused, reeglina vähenenud müüginahud)

12. Milline on Teie ettevõtte põhitegevusala? * Check all that apply.

- Põllu või/ ja metsamajandus/ kalapüük
- Jäätme ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi ja jaekaubandus
- Majutus ja toitlustus
- Veondus ja laondus
- Info ja side
- Finants ja kindlustustegevus
- Haldus ja abitegevus
- Kinnisvaraala tegevus
- Tehnikaala tegevus
- Avalik haldus ja riigikaitse
- Haridus
- Tervisehoid ja iluteenused
- Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- Other: _____

13. Kui palju on Teie ettevõttes töötajaid? * Mark only one oval.

- 19
- 1049
- 50250
- Üle 250

Lisa 1 järg

14. Kes teeb Teie ettevõttes finantseerimisotsuseid? * Check all that apply.

- Raamatupidaja
- Finantsjuht
- Ettevõtte juht
- Välisekspert
- Other: _____

15. Kes tegeleb Teie ettevõttes raamatupidamisega? * Mark only one oval.

- Ettevõtte juht
- Ettevõttes selleks eraldi palgatud raamatupidaja
- Ostame sisse raamatupidamisteenust
- Other: _____

16. Kui kaua on Teie ettevõtte tegutsenud? * Mark only one oval.

- Vähem kui 1 aasta
- 13 aastat
- 46 aastat
- 710 aastat
- Üle 10 aasta

Juhul, kui soovite lõplikke töid (sh tulemusi) ka endale hiljem tutvumiseks saada, siis andke sellest märku kirjutades siia oma email

Lisa 2. Enim kasutatavad välisfinantseerimisvõimalused

Lisa 2.1. Enim kasutatavad välisfinantseerimisvõimalused

Välisfinantseerimisliik	Osakaal kõigist kasutatud liikidest
Arvelduskrediit	28%
EAS-i toetus	25%
Laen tagatiseta pangalt	25%
Järelmaks pangalt	22%
Hüpoteeklaen pangalt	19%
Faktooring pangalt	16%
Laen tagatiseta muult krediidiandjalt	13%
Järelmaks muult krediidiandjalt	6%
Hüpoteeklaen muult krediidiandjalt	3%
Faktooring muult krediidiandjalt	3%

Allikas: (Autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Lisa 2.2. Enim kasutatavad välisfinantseerimisvõimalused koondatult

Välisfinantseerimisliik	Osakaal kõigist kasutatud liikidest
Laen	59%
Tagatiseta laen	38%
Hüpoteeklaen	22%
Järelmaks/liising	41%
Arvelduskrediit	28%
EAS-i toetus	25%
Faktooring	19%

Allikas: (Autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal)

Lisa 3. Korrelatsioonanalüüsi arvutused

Lisa 3.1. Korrelatsioonanalüüs välisfinantseeringu kasutamise ning ettevõtlusfaaside vahel

		Correlations			
		Kas Teie ettevõtte on kasutanud välisfinantseeringuid?	Ettevõtte on loomisfaasis	Ettevõtte on kasvufaasis	Ettevõtte on küpsusfaasis
Kas Teie ettevõtte on kasutanud välisfinantseeringuid?	Pearson Correlation	1	-,122	,042	-,059
	Sig. (2-tailed)		,295	,718	,617
	N	75	75	75	75
Ettevõtte on loomisfaasis	Pearson Correlation	-,122	1	-,224	-,237*
	Sig. (2-tailed)	,295		,053	,041
	N	75	75	75	75
Ettevõtte on kasvufaasis	Pearson Correlation	,042	-,224	1	-,744**
	Sig. (2-tailed)	,718	,053		,000
	N	75	75	75	75
Ettevõtte on küpsusfaasis	Pearson Correlation	-,059	-,237*	-,744**	1
	Sig. (2-tailed)	,617	,041	,000	
	N	75	75	75	75

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal, selgitused alajaotises 2.2.1.)

Lisa 3. jätk

Lisa 3.2. Korrelatsioonanalüüs järelmaksu/liisingu kasutamise ning põhivara soetamise vahel

		Correlations	
		Järelmaksu/liisingu kasutamine	Välisfinantseeringut on kasutatud põhivara soetamiseks
Järelmaksu/liisingu kasutamine	Pearson Correlation	1	,443**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	75	75
Välisfinantseeringut on kasutatud põhivara soetamiseks	Pearson Correlation	,443**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	75	75

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal, selgitused alajaotises 2.2.2.)

Lisa 3. jätk

Lisa 3.3. Korrelatsioonanalüüs pere/tuttavate toetuse väga oluliseks pidamise ning ettevõtlusfaaside vahel

		Correlations			Pere ja tuttavate toetus on ettevõttele väga oluline
		Ettevõte on loomisfaasis	Ettevõte on kasvufaasis	Ettevõte on küpsusfaasis	
Ettevõte on loomisfaasis	Pearson Correlation	1	-,224	-,237*	,090
	Sig. (2-tailed)		,053	,041	,442
	N	75	75	75	75
Ettevõte on kasvufaasis	Pearson Correlation	-,224	1	-,744**	-,053
	Sig. (2-tailed)	,053		,000	,651
	N	75	75	75	75
Ettevõte on küpsusfaasis	Pearson Correlation	-,237*	-,744**	1	-,022
	Sig. (2-tailed)	,041	,000		,850
	N	75	75	75	75
Pere ja tuttavate toetus on ettevõttele väga oluline	Pearson Correlation	,090	-,053	-,022	1
	Sig. (2-tailed)	,442	,651	,850	
	N	75	75	75	75

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Allikas: (autori koostatud küsimustiku tulemuste põhjal, selgitused alajaotises 2.2.3.)